

Nr 44

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till mönsterskyddslag, m.m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 21 november 1969 dagtecknad proposition, nr 168 år 1969, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över justitieärenden och lagrådets protokoll, föreslagit riksdagen att

dels godkänna den i Lissabon den 31 oktober 1958 och i Stockholm den 14 juli 1967 reviderade Pariskonventionen den 20 mars 1883 för industriellt rättsskydd, i fråga om Stockholmstexten såvitt avser artiklarna 1—12,

dels antaga vid propositionen följande förslag till

- 1) mönsterskyddslag,
- 2) lag om ändring i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk,
- 3) lag om ändring i brottsbalken,
- 4) lag om ändring i utsökningslagen (1877:31 s. 1),
- 5) lag om ändring i lagen (1937:249) om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar,
- 6) lag om ändring i varumärkeslagen (1960:644),
- 7) lag om ändring i lagen (1967:840) om patent- och registreringsverkets besvärsavdelning,
- 8) lag om ändring i införsellagen (1968:621),
- 9) lag om skydd för vapen och vissa andra officiella beteckningar.

I samband med propositionen har utskottet behandlat de i anledning av propositionen väckta likalydande motionerna I:842 av herr *Stefanson m. fl.* och II:987 av herr *Löfgren m. fl.*

Redogörelse för motionerna lämnas i det följande, s. 59 f.

Här kan även nämnas att till utskottet inkommit en skrift från Sveriges möbelindustriförbund, vari förbundet instämmer i motionärernas förslag rörande nyhetsgranskningens omfattning.

Av propositionen återges i det följande — förutom lagförslagen — endast inledningen och vad föredragande departementschefen anfört i sin allmänna motivering vid lagrådsremissen. Beträffande innehållet i övrigt får utskottet

hänvisa till propositionen. I fråga om propositionens huvudsakliga innehåll kan dessutom hänvisas till utskottets eget yttrande (s. 61 f.).

De vid propositionen fogade förslagen är av följande lydelse.

**1) Förslag
till
Mönsterskyddslag**

Härigenom förordnas som följer.

Allmänna bestämmelser

1 §

Med mönster förstås i denna lag förebilden för en varas utseende eller för ett ornament.

Den som skapat ett mönster eller hans rättsinnehavare kan genom registrering få ensamrätt att yrkesmässigt utnyttja mönstret enligt denna lag (mönsterrätt).

2 §

Mönster registreras endast om det väsentligen skiljer sig från vad som blivit känt före dagen för registreringsansökningen.

Som känt anses allt som blivit allmänt tillgängligt, vare sig detta skett genom avbildande, utställande, saluhållande eller på annat sätt. Även ett icke allmänt tillgängligt mönster anses som känt, ifall mönstret framgår av en ansökan här i riket om patent eller om varumärkes- eller mönsterregistrering, vilken är eller enligt vad därom är föreskrivet skall anses gjord före den dag som anges i första stycket, och mönstret sedermera i samband med ansökningens handläggning göres allmänt tillgängligt.

3 §

Mönster kan registreras utan hinder av att det inom sex månader innan registreringsansökningen gjordes blivit allmänt tillgängligt

1. till följd av uppenbart missbruk i förhållande till sökanden eller någon från vilken han härleder sin rätt eller

2. genom att sökanden eller någon från vilken han härleder sin rätt förevisat mönstret på officiell eller officiellt erkänd, internationell utställning.

4 §

Mönster registreras icke

1. om mönstret eller dess utnyttjande strider mot goda seder eller allmän ordning,

2. om i mönstret utan tillstånd intagits

a) statsvapen, statsflagga eller annat statselement, statlig kontroll- eller garantibeteckning, annan beteckning som hänсыftar på svenska staten och därigenom ger mönstret en officiell karaktär, svenskt kommunalt vapen eller sådan internationell beteckning som åtnjuter skydd enligt lagen (1970:000) om skydd för vapen och vissa

- andra officiella beteckningar eller något som lätt kan förväxlas med vapen, flagga, emblem eller beteckning som nu nämnts,
- b) något som kan uppfattas som beteckning för stiftelse, ideell förening eller liknande sammanslutning eller som annans här i riket skyddade firma eller varukännetecken eller som annat kännetecken, vilket i näringsverksamhet inarbetats här i riket för annan,
  - c) annans porträtt eller något som kan uppfattas som annans släktnamn, konstnärnamn eller likartat namn, om icke porträttet eller namnet uppenbart åsyftar någon sedan länge avliden person,
  - d) något som kan uppfattas som titel på annans här i riket skyddade litterära eller konstnärliga verk i fall då titeln är egenartad eller något som kränker annans upphovsrätt till sådant verk eller annans rätt till fotografisk bild som åtnjuter skydd här i riket,
  - e) något som icke väsentligen skiljer sig från mönster som är registrerat här i riket för annan.

5 §

Mönsterrätt innebär att, med de undantag som anges nedan, annan än innehavaren av mönsterrätten (mönsterhavaren) icke får utan dennes lov utnyttja mönstret yrkesmässigt genom att tillverka, införa till riket, utbjuda, saluhålla, överlåta eller uthyra vara, vars utseende icke väsentligen skiljer sig från mönstret eller som i sig har upptagit något som icke väsentligen skiljer sig från detta.

Mönsterrätten omfattar endast de varor för vilka mönstret registrerats och därmed likartade varor.

6 §

Den som utnyttjade mönster yrkesmässigt här i riket, när ansökan om registrering av mönstret gjordes, får utan hinder av mönsterrätten fortsätta utnyttjandet med bibehållande av dess allmänna art, om utnyttjandet ej innefattade uppenbart missbruk i förhållande till registreringssökanden eller någon från vilken han härleder sin rätt. Sådant till utnyttjande tillkommer under motsvarande förutsättningar även den som vidtagit väsentliga åtgärder för att utnyttja mönstret yrkesmässigt här i riket.

Rätt enligt första stycket kan övergå till annan endast tillsammans med rörelse i vilken den uppkommit eller utnyttjandet avsetts skola ske.

7 §

Konungen kan förordna, att reservdelar och tillbehör till luftfartyg utan hinder av mönsterrätt får införas till riket för att användas vid reparation av luftfartyg, hemmahörande i främmande stat, i vilken motsvarande förmåner medges för svenskt luftfartyg.

8 §

Konungen kan förordna, att ansökan om registrering av mönster, vilket tidigare angivits i ansökan om skydd utom riket, skall vid tillämpning av 2 och 6 §§ anses gjord samtidigt med ansökningen utom riket, om sökanden yrkar det.

I förordnande skall anges de närmare villkor under vilka sådan prioritet får åtnjutas.

Registreringsansökan och dess handläggning

9 §

Registreringsmyndighet är patent- och registreringsverket.

10 §

Ansökan om registrering av mönster göres skriftligen hos registreringsmyndigheten.

Ansökningen skall innehålla uppgift om vara för vilken mönstret sökes registrerat. I ansökningen skall anges vem som skapat mönstret. Sökes registrering av annan än den som skapat mönstret, skall sökanden styrka sin rätt till detta.

Vid ansökningshandlingen skall fogas bild, som visar mönstret. Om sökanden innan ansökningen kungöres enligt 18 § inger även en modell, skall modellen anses visa mönstret. Vid ansökningshandlingen skall vidare fogas en av sökanden egenhändigt underskriven försäkran på heder och samvete, att mönstret, såvitt sökanden har sig bekant, icke före den dag då ansökningen göres eller enligt 8 § skall anses gjord blivit känt på sätt som enligt 2 och 3 §§ hindrar registrering av mönstret.

Sökanden skall erlägga i 48 § angivna ansöknings- och tilläggsavgifter.

11 §

En ansökan får omfatta flera mönster, om de varor för vilka mönstren sökes registrerade hör samman med avseende på tillverkning och bruk. Ansökan om sådan samregistrering får omfatta högst 20 mönster och får ej avse ornament.

12 §

Sökande, som icke har hemvist i Sverige, skall ha ett här bosatt ombud, som äger företräda honom i allt som rör ansökningen.

13 §

Ansökan om registrering av mönster anses icke gjord förrän sökanden givit in bild eller modell som visar mönstret.

Ansökan får ej ändras till att avse annat mönster eller annan vara än som angivits i ansökningen.

14 §

Vid prövning av ansökan om mönsterregistrering skall registreringsmyndigheten i den utsträckning Konungen bestämmer undersöka, om förutsättningarna för registrering av mönstret är uppfyllda. Har sökanden ej iakttagit vad som är föreskrivet om ansökan eller finner myndigheten annat hinder föreligga för bifall till ansökningen, skall sökanden föreläggas att inom viss tid yttra sig eller vidtaga rättelse.

Underlåter sökanden att inom förelagd tid inkomma med yttrande eller vidtaga åtgärd för att avhjälpa anmärkt brist, avskrivs ansökningen. Erinnan härom skall tagas in i föreläggandet.

Avskriven ansökan återupptages, om sökanden inom två månader efter utgången av förelagd tid inkommer med yttrande eller vidtager åtgärd för att avhjälpa bristen och inom samma tid erlägger fastställd återupptagningsavgift. Återupptagning får ske endast en gång.

15 §

Föreligger hinder för bifall till ansökningen även efter det yttrande avgivits och har sökanden haft tillfälle att yttra sig över hindret, skall ansökningen avslås, om ej anledning förekommer att ge sökanden nytt föreläggande.

16 §

Påstår någon inför registreringsmyndigheten att han äger bättre rätt till mönstret än sökanden och finnes saken tveksam, kan myndigheten förelägga honom att väcka talan vid domstol inom viss tid vid påföljd att hans påstående annars lämnas utan avseende vid ansökningens fortsatta prövning.

Är tvist om bättre rätt till mönstret anhängig vid domstol, kan registreringsansökningen förklaras vilande i avbidan på att målet slutligt avgöres.

17 §

Visar någon inför registreringsmyndigheten, att han äger bättre rätt till mönstret än sökanden, skall myndigheten överföra ansökningen på honom, om han yrkar det. Den som får en ansökan överförd på sig skall erlagga ny ansökningsavgift.

Om överföring yrkas, får ansökningen ej ändras, avskrivras, avslås eller bifallas, förrän yrkandet slutligt prövats.

18 §

Är ansökningshandlingarna fullständiga och föreligger ej hinder för registrering, skall registreringsmyndigheten kungöra ansökningen för att bereda allmänheten tillfälle att inkomma med invändning mot ansökningen. Om handling i ärendet skall hållas hemlig enligt vad som sägs i 19 §, skall dock kungörandet anstå till dess handlingen skall hållas allmänt tillgänglig.

Invändning göres skriftligen hos registreringsmyndigheten inom två månader från kungörelsedagen.

19 §

Skall i ärende angående ansökan om registrering av mönster handling som visar mönstret hållas hemlig enligt vad som är särskilt föreskrivet därom, får handlingen ej utlämnas utan sökandens samtycke, förrän den av honom begärda fristen löpt ut eller sex månader förflutit från den dag då ansökningen gjordes eller, om prioritet som avses i 8 § första stycket yrkas, från den dag från vilken prioritet begäres. Har registreringsmyndigheten beslutat avskriva eller avslå ansökningen, innan tiden för hemlighållande gått ut, får handlingen utlämnas endast om sökanden begär att ansökningen återupptages eller anför besvär.

20 §

Efter utgången av den i 18 § andra stycket föreskrivna tiden upptages ansökningen till fortsatt prövning. Vid denna prövning äger 14—17 §§ tillämpning.

Har invändning gjorts, skall sökanden underrättas därom. Är invändningen ej uppenbart obefogad, skall sökanden beredas tillfälle att yttra sig över den.

21 §

Talan mot slutligt beslut av registreringsmyndigheten i ärende angående ansökan om registrering av mönster får föras av sökanden, om beslutet gått honom emot. Mot beslut, varigenom ansökan bifallits trots att invändning framställts i behörig ordning, får talan föras av den som gjort invändningen. Återkallar invändaren sin talan, får denna likväl prövas, om särskilda skäl föreligger.

Mot beslut, varigenom begäran om återupptagning enligt 14 § tredje stycket avslagits eller yrkande om överföring enligt 17 § bifallits, får talan föras av sökanden. Den som framställt yrkande om överföring får föra talan mot beslut varigenom yrkandet avslagits.

22 §

Talan enligt 21 § föres hos patent- och registreringsverkets besvärsavdelning genom besvär inom två månader från beslutets dag. Den som vill anföra besvär skall inom samma tid erlægga fastställd besvärsavgift vid påföljd att besvären annars icke upptages till prövning.

Mot beslut på besvärsavdelningen får talan föras av sökanden, om beslutet gått honom emot. Talan föres genom besvär hos Konungen inom två månader från beslutets dag.

23 §

Bifalles ansökan om mönsterregistrering och vinner beslutet härom laga kraft, skall mönstret tagas in i mönsterregistret och registreringen kungöras.

Beslut att avskriva eller avslå ansökan som kungjorts enligt 18 § skall kungöras, sedan beslutet vunnit laga kraft.

Mönsterregistrerings giltighetstid

24 §

Mönsterregistrering gäller under fem år, räknat från den dag då ansökan om registrering gjordes, och kan på begäran förnyas för ytterligare två femårsperioder. Varje sådan period löper från utgången av föregående period.

25 §

Ansökan om förnyelse av registrering göres skriftligen hos registreringsmyndigheten tidigast ett år före och senast sex månader efter utgången av löpande registreringsperiod. Inom samma tid skall i 48 § angivna förnyelse- och tilläggsavgifter erläggas vid påföljd att ansökningen annars avslås.

Förnyelse av registrering skall kungöras.

Licens, överlåtelse m.m.

26 §

Har mönsterhavare medgivit annan rätt att yrkesmässigt utnyttja mönstret (licens), får denne överlåta sin rätt vidare endast om avtal träffats där-
om.

Ingår licensen i en rörelse får den dock överlåtas i samband med över-
låtelse av rörelsen, om ej annat avtalats. I sådant fall svarar överlåtaren
alltjämt för att licensavtalet fullgöres.

27 §

Har mönsterrätt övergått på annan eller har licens upplåtits eller över-
låtits, skall på begäran och mot fastställd avgift anteckning därom göras i
mönsterregistret. Visas att licens som antecknats i registret upphört att gälla,
skall anteckningen avföras.

Första stycket äger motsvarande tillämpning i fråga om tvångslicens och
rätt som avses i 32 § andra stycket.

Har samregistrering skett, kan övergång av mönsterrätt antecknas endast
i fråga om samtliga mönster.

I mål eller ärende om mönsterrätt anses den som mönsterhavare, vilken
senast blivit införd i mönsterregistret i denna egenskap.

28 §

Den som här i riket yrkesmässigt utnyttjade mönster som avses med
ansökan om registrering, när handling som visar mönstret blev allmänt till-
gänglig, kan, under förutsättning att ansökningen leder till registrering, få
tvångslicens till utnyttjandet, om synnerliga skäl föreligger samt han sak-
nade kännedom om ansökningen och ej heller skäligen kunnat skaffa sig
kännedom om den. Rätt till sådan tvångslicens tillkommer under motsva-
rande förutsättningar den som vidtagit väsentliga åtgärder för att utnyttja
mönstret yrkesmässigt här i riket. Tvångslicens kan avse även tid innan
mönstret registrerades.

Om hänsyn till allmänt intresse av synnerlig vikt kräver det, kan den som
vill yrkesmässigt utnyttja mönster, vilket är registrerat för annan, få tvångs-
licens därtill.

29 §

Tvångslicens får icke meddelas annan än den som kan antagas ha för-
utsättningar att utnyttja mönstret på godtagbart sätt och i överensstäm-
melse med licensen.

Tvångslicens utgör icke hinder för mönsterhavaren att själv utnyttja
mönstret eller att upplåta licens. Tvångslicens kan övergå till annan endast
tillsammans med rörelse vari den utnyttjas eller utnyttjandet avsetts skola
ske.

30 §

Tvångslicens meddelas av rätten, som även bestämmer i vilken omfatt-
ning mönstret får utnyttjas samt fastställer vederlaget och övriga villkor för
licensen. När väsentligt ändrade förhållanden påkallar det, kan rätten på
yrkande upphäva licensen eller fastställa nya villkor för denna.

Registrerings upphörande m.m.**31 §**

Har mönster registrerats i strid mot 1—4 §§ och föreligger alltjämt hindret mot registrering, skall rätten på talan därom häva registreringen. Registrering får dock icke hävas på den grund att den som fått registreringen varit berättigad till endast viss andel i mönsterrätten.

Talan som grundas på att registrering meddelats för annan än den som är berättigad därtill enligt 1 § får föras endast av den som påstår sig vara berättigad till mönstret. Talan skall väckas inom ett år efter det att käran- den fått kännedom om registreringen och de övriga omständigheter på vilka talan grundas. Var mönsterhavaren i god tro när mönstret registrerades eller när mönsterrätten övergick på honom, får talan icke väckas senare än tre år efter registreringen.

I övriga fall får talan föras av var och en som lider förfång av registre- ringen. Talan som grundas på bestämmelse i 4 § 1 eller 2 a) får föras även av myndighet som Konungen bestämmer.

32 §

Har mönster registrerats för annan än den som är berättigad därtill enligt 1 §, skall rätten på talan av den berättigade överföra registreringen på honom. Talan skall väckas inom tid som anges i 31 § andra stycket.

Har den som fränkännes registrering av mönster i god tro börjat utnyttja mönstret yrkesmässigt här i riket eller vidtagit väsentliga åtgärder därför, får han mot skäligen vederlag och på skäliga villkor i övrigt fortsätta del påbörjade eller igångsätta det tillämnade utnyttjandet med bibehållande av dess allmänna art. Sådan rätt tillkommer under motsvarande förutsätt- ningar innehavare av licens som är antecknad i registret.

Rätt enligt andra stycket kan övergå till annan endast tillsammans med rörelse vari den utnyttjas eller utnyttjandet avsetts skola ske.

33 §

Om mönsterhavare skriftligen hos registreringsmyndigheten avstår från mönsterrätten, skall myndigheten avföra mönstret ur registret.

Är mönsterrätt utmätt eller är tvist om överföring av registrering an- hängig, får mönstret icke på begäran av mönsterhavaren avföras ur registret så länge utmätningen består eller tvisten icke blivit slutligt avgjord.

Uppgiftsskyldighet**34 §**

Om den som sökt registrering av mönster åberopar ansökningen mot annan, innan handling som visar mönstret blivit allmänt tillgänglig, är han skyldig att lämna sitt samtycke till att den andre får taga del av handlingen.

Den som genom direkt hänvändelse till annan, i annons eller genom på- skrift på vara eller dess förpackning eller på annat sätt anger att registre- ring av mönster sökts eller meddelats, utan att samtidigt lämna upplysning om ansökningens eller registreringen nummer, är skyldig att på begäran lämna sådan upplysning utan dröjsmål. Anges ej uttryckligen att registre-

ring sökts eller meddelats men är vad som förekommer ägnat att framkalla uppfattningen att så är fallet, skall på begäran utan dröjsmål lämnas upplysning huruvida registrering sökts eller meddelats.

Ansvar och ersättningskyldighet m.m.

35 §

Gör någon intrång i mönsterrätt (mönsterintrång) och sker det uppsåtligt, dömes till böter eller fängelse i högst sex månader.

Allmänt åtal för brott som avses i första stycket får väckas endast om målsägande anger brottet till åtal och åtal av särskilda skäl finnes påkallat från allmän synpunkt.

36 §

Den som uppsåtligt eller av oaktsamhet gör mönsterintrång skall utge skälig ersättning för utnyttjandet av mönstret samt ersättning för den ytterligare skada som intrånget medfört. Föreligger endast ringa oaktsamhet, kan ersättningen jämkas.

Gör någon mönsterintrång utan uppsåt eller oaktsamhet, skall han utge ersättning för utnyttjandet av mönstret, om och i den mån det finnes skäligt.

Talan om ersättning för mönsterintrång skall väckas inom fem år från det skadan uppkom vid påföljd att rätten till ersättning annars är förlorad.

37 §

På yrkande av den som lidit mönsterintrång kan rätten efter vad som är skäligt till förebyggande av fortsatt intrång förordna, att vara, som tillverkats eller förts in till riket i strid mot annans mönsterrätt, eller föremål, vars användande skulle innebära mönsterintrång, skall på visst sätt ändras eller sättas i förvar för återstoden av skyddstiden eller förstöras eller, i fråga om olovligen tillverkad eller till riket införd vara, mot lösen utlämnas till den som lidit intrånget. Detta gäller icke mot den som i god tro förvärvat egendomen eller särskild rätt till denna och själv icke gjort mönsterintrång.

Egendom som avses i första stycket kan tagas i beslag, om brott som anges i 35 § skäligen kan antagas föreligga. Vad som är föreskrivet om beslag i brottmål i allmänhet äger därvid tillämpning.

Utan hinder av vad som sägs i första stycket kan rätten, om synnerliga skäl föreligger, på yrkande förordna, att innehavare av egendom som avses i första stycket skall äga förfoga över egendomen under återstoden av skyddstiden eller del därav mot skäligt vederlag och på skäliga villkor i övrigt.

38 §

Utnyttjar någon yrkesmässigt mönster, som avses med ansökan om registrering, efter det att handling som visar mönstret blivit allmänt tillgänglig, äger vad som sägs om mönsterintrång motsvarande tillämpning i den mån ansökningen leder till registrering. Till straff får dock icke dömas och ersättning för skada på grund av utnyttjande som sker innan ansökningen kungjorts enligt 18 § får bestämmas endast enligt 36 § andra stycket.

Bestämmelsen i 36 § tredje stycket äger icke tillämpning, om ersättnings-talan väckes senast ett år efter det mönstret registrerades.

39 §

Har registrering av mönster hävts genom dom som vunnit laga kraft, får icke dömas till straff, ersättning eller säkerhetsåtgärd enligt 35—38 §.

Föres talan om mönsterintrång och gör den mot vilken talan föres gällande att mönsterregistreringen bör hävas, skall rätten på hans yrkande förklara målet vilande i avbidan på att frågan om registreringens hävande slutligt prövas. Är talan härom icke väckt, skall rätten i samband med vilandeförklaringen förelägga honom viss tid inom vilken sådan talan skall väckas.

40 §

Till böter dömes den som uppsåtligen eller av oaktsamhet, som ej är ringa, 1. underlåter att fullgöra vad som åligger honom enligt 34 §, 2. i fall som avses i nämnda paragraf lämnar felaktig upplysning, om straff för gärningen ej är föreskrivet i brottsbalken.

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet gör sig skyldig till underlåtenhet eller förfarande som avses i första stycket skall ersätta uppkommen skada. Är oaktsamheten ringa, kan ersättningen jämkas.

Allmänt åtal för brott som avses i första stycket får väckas endast om målsägande anger brottet till åtal och åtal av särskilda skäl finnes påkallat från allmän synpunkt.

Rättegångsbestämmelser

41 §

Mönsterhavare eller den som på grund av licens får utnyttja mönster kan föra talan om fastställelse, huruvida han på grund av registreringen åtnjuter skydd mot annan, om ovisshet råder om förhållandet och denna länder honom till förfång.

Under samma villkor kan den som driver eller avser att driva verksamhet föra talan mot mönsterhavare om fastställelse, huruvida hinder föreligger mot verksamheten på grund av viss mönsterregistrering.

Göres i mål som avses i första stycket gällande att mönsterregistreringen bör hävas, äger 39 § andra stycket motsvarande tillämpning.

42 §

Den som vill väcka talan om hävande av mönsterregistrering, om överföring av registrering eller om meddelande av tvångslicens skall anmäla detta till registreringsmyndigheten samt underrätta var och en som enligt mönsterregistret innehar licens att utnyttja mönstret. Vill licenstagare väcka talan om mönsterintrång eller om fastställelse enligt 41 § första stycket, skall han underrätta mönsterhavaren därom.

Underrättelseskyldighet enligt första stycket anses fullgjord, när underrättelse i betald rekommenderad försändelse sänts under den adress som antecknats i mönsterregistret.

Visas icke, när talan väckes, att anmälan eller underrättelse skett enligt första stycket, skall käranden ges tid därtill. Försitter han denna tid, får hans talan icke upptagas till prövning.

43 §

Finnes ej enligt rättegångsbalken behörig domstol för talan om bättre rätt till mönster, om hävande av mönsterregistrering, om överföring av sådan registrering, om tvångslicens eller rätt som avses i 32 § andra stycket, om ersättning enligt 40 § andra stycket eller om fastställelse enligt 41 §, väckes talan vid Stockholms tingsrätt.

44 §

Avskrift av dom eller slutligt beslut i mål som avses i 16, 30—32, 35—38 eller 41 § sändes till registreringsmyndigheten.

Särskilda bestämmelser

45 §

Mönsterhavare som icke har hemvist i Sverige skall ha ett här bosatt ombud med behörighet att för honom mottaga delgivning av stämning, kallelser och andra handlingar i mål och ärenden om mönsterrätt med undantag av stämning i brottmål och av föreläggande för part att infinna sig personligen inför domstol. Ombud skall anmälas till mönsterregistret och antecknas i detta.

Har mönsterhavare ej anmält ombud enligt första stycket, kan delgivning i stället ske genom att den handling som skall delges sändes till honom med posten i betalt brev under hans i mönsterregistret antecknade adress. Är fullständig adress ej antecknad i registret, kan delgivning ske genom att handlingen anslås i registreringsmyndighetens lokal. Om delgivningen skall kungörelse införas i allmänna tidningarna. Delgivning anses ha skett, när vad nu sagts blivit fullgjort.

46 §

Konungen kan under förutsättning av ömsesidighet förordna, att bestämmelserna i 12 eller 45 § icke skall gälla i fråga om sådan sökande eller mönsterhavare som har hemvist i viss främmande stat eller har ett i den staten bosatt ombud som anmälts hos registreringsmyndigheten här i riket och äger sådan behörighet som avses i nämnda paragrafer.

47 §

Talan mot annat slutligt beslut av registreringsmyndigheten enligt denna lag än som avses i 21 § föres genom besvär hos patent- och registreringsverkets besväravdelning inom två månader från beslutets dag. Den som vill anföra besvär skall erlagga fastställd besväravgift inom samma tid vid påföljd att besvären annars icke upptages till prövning.

Talan mot besväravdelningens beslut föres genom besvär hos Konungen inom två månader från beslutets dag.

48 §

I ärende rörande ansökan om registrering av mönster eller om förnyelse av mönsterregistrering skall sökanden erlagga ansöknings- eller förnyelseavgift samt, i förekommande fall, följande tilläggsavgifter, nämligen klassavgift för varje varuklass utöver den första, samregistreringsavgift för varje

mönster utöver det första, förvaringsavgift för förvaring av modell och kungörelseavgift för kungörande av varje bild utöver den första. Förnyelseavgift som erlægges efter utgången av löpande registreringsperiod utgår med förhöjt belopp.

49 §

Konungen fastställer avgifter enligt denna lag.

Närmare föreskrifter för tillämpningen av denna lag meddelas av Konungen eller, efter Konungens bemyndigande, av registreringsmyndigheten.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1970, då lagen (1899:59) om skydd för vissa mönster och modeller upphör att gälla.

Har mönster registrerats före den nya lagens ikraftträdande, gäller äldre lag fortfarande i fråga om mönstret. Är vid ikraftträdandet ansökan om registrering enligt äldre lag alltjämt beroende på prövning, gäller äldre lag angående den fortsatta handläggningen av ansökningen och, vid bifall till denna, i fråga om mönstret. Bestämmelserna i 24 och 25 §§ nya lagen gäller dock i fråga om mönsterregistrering, som är gällande vid den nya lagens ikraftträdande eller som sker efter ikraftträdandet på grund av ansökan som gjorts dessförinnan.

Vad i 43 § nya lagen sägs om Stockholms tingsrätt skall för tiden intill den 1 januari 1971 gälla Stockholms rådhusrätt.

44 §.

För verk — — — — — delen offentliggjordes.
Blir upphovsmannen — — — — — 43 § stadgas.

Vad i denna paragraf stadgas gäller ej alster av konsthantverk eller konstindustri.

63 §.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1961; dock att 51 § och därtill anslutande bestämmelser i 6 och 8 kap. skola, såvitt angår återgivande i tryckt skrift, träda i kraft den dag Konungen förordnar samt att 65 § andra stycket skall gälla från och med utgången av år 1960.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1961; dock att 51 § och därtill anslutande bestämmelser i 6 och 8 kap. skola, såvitt angår återgivande i tryckt skrift, träda i kraft den dag Konungen förordnar.

65 §.

Den nya lagen skall, med iakttagande av vad i 66—69 §§ sägs, äga tillämpning jämväl med avseende å litterärt eller konstnärligt verk, som tillkommit före ikraftträdandet.

Rätt till alster av konsthantverk eller konstindustri skall, om rätten eljest skulle upphöra vid utgången av något av åren 1960—1970, gälla intill utgången av år 1971.

Den nya lagen skall, med iakttagande av vad i 66—69 §§ sägs, äga tillämpning jämväl med avseende å litterärt eller konstnärligt verk, som tillkommit före ikraftträdandet.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1970.

I fråga om alster av konsthantverk eller konstindustri, som tillkommit före ikraftträdandet och då åtnjöt skydd enligt äldre bestämmelser, äger de nya bestämmelserna tillämpning, om alstret är att hänföra under brukskonst, och skall i annat fall upphovsrätten icke upphöra före utgången av september 1980.

3) Förslag till Lag om ändring i brottsbalken

Härigenom förordnas, att 14 kap. 5 § brottsbalken skall ha nedan angivna lydelse.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

14 kap.

5 §.

Om någon utan lov anbringar eller eljest förfalskar annans namnteck-

Om någon utan lov anbringar eller eljest förfalskar annans namnteck-

ning eller signatur på alster av konst eller *konsthantverk* eller på annat dylikt verk och därigenom giver sken av att denne bestyrkt sig vara upphovsman till verket, dömes för signaturförfalskning till fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, till böter eller fängelse i högst sex månader.

Är brottet ————— fyra år.

ning eller signatur på alster av konst eller *brukskonst* eller på annat dylikt verk och därigenom giver sken av att denne bestyrkt sig vara upphovsman till verket, dömes för signaturförfalskning till fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, till böter eller fängelse i högst sex månader.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1970.

4) Förslag

till

Lag

om ändring i utsökningslagen (1877:31 s. 1)

Härigenom förordnas, att 85 § utsökningslagen (1877:31 s. 1) skall ha nedan angivna lydelse.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

85 §.¹

När fast ————— hos överexekutor.

Då fast ————— utmätningen skett.

Utmätetes fartyg ————— urskiljande erfordras.

Gäller utmätningen ————— rörande luftfartyg.

Myndighet, vilken ————— är sagt.

Har domstol ————— till överexekutor.

Sker utmätning ————— till kommerskollegium.

Utmätetes patent, skall utmätningssmannen ofördröjligen till *patentmyndigheten* sända bevis om utmätningen med angivande av patentets nummer.

Utmätetes patent *eller mönsterrätt*, skall utmätningssmannen ofördröjligen till *patent- och registreringsverket* sända bevis om utmätningen med angivande av patentets *eller mönsterregistreringens* nummer.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1970.

5) Förslag

till

Lag

om ändring i lagen (1937:249) om

inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar

Härigenom förordnas, att 23 § lagen (1937:249) om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar skall ha nedan angivna lydelse.

¹ Senaste lydelse 1967:843.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

23 §.¹

Handlingar i — — — nämnda lagstiftning.

Har i ansökan om registrering av mönster begärts, att handling som visar mönstret skall hållas hemlig, får handlingen icke utan sökandens samtycke utlämnas till annan i vidare mån än som följer av gällande lagstiftning om mönsterskydd.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1970.

6) Förslag

till

Lag**om ändring i varumärkeslagen (1960:644)**

Härigenom förordnas, att 30 § varumärkeslagen (1960:644) skall ha nedan angivna lydelse.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

30 §.

Konungen äger *under förutsättning av ömsesidighet* förordna, att, där varumärke tidigare anmälts till registrering *i främmande stat*, ansökan om registrering här i riket skall, under de villkor som i förordnandet angivas, i förhållande till andra ansökningar eller med hänsyn till skedd användning av andra kännetecken anses gjord samtidigt med anmälningen *i den främmande staten*.

Konungen äger förordna, att, där varumärke tidigare anmälts till registrering *utom riket*, ansökan om registrering här i riket skall, under de villkor som i förordnandet angivas, i förhållande till andra ansökningar eller med hänsyn till skedd användning av andra kännetecken anses gjord samtidigt med anmälningen *utom riket*.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1970.

¹ Senaste lydelse 1962:625.

7) Förslag
till
Lag
om ändring i lagen (1967:840) om patent- och
registreringsverkets besvärsavdelning

Härigenom förordnas, att 1 och 2 §§ lagen (1967:840) om patent- och registreringsverkets besvärsavdelning skall erhålla nedan angivna lydelse.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

1 §.

Inom patent- och registreringsverket skall finnas en besvärsavdelning för prövning av besvär i ärenden rörande patent och varumärken samt ärenden angående släktnamn och förnamn.

Besvärsavdelningen består — — lagkunniga ledamöter.
Besvärsavdelningen må — — — — — av Konungen.

Inom patent- och registreringsverket skall finnas en besvärsavdelning för prövning av besvär i ärenden rörande patent, *mönster* och varumärken samt ärenden angående släktnamn och förnamn.

2 §.

Besvärsavdelningen är — — — — — ledamot deltaga.

Vid handläggning av varumärkes- och namnärenden är besvärsavdelningen beslutför med tre ledamöter, av vilka minst två skola vara lagkunniga.

Vid handläggning av *mönster*-, varumärkes- och namnärenden är besvärsavdelningen beslutför med tre ledamöter, av vilka minst två skola vara lagkunniga.

—————

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1970.

8) Förslag
till
Lag
om ändring i införsellagen (1968:621)

Härigenom förordnas, att 2 § införsellagen (1968:621) skall erhålla nedan angivna lydelse.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

2 §.

Genom införsel — — — — — en arbetstagares,
3. periodiskt utgående vederlag för utnyttjande av patent eller av rätt till litterärt eller konstnärligt verk eller annat sådant eller för överlåtelse av rörelse.

3. periodiskt utgående vederlag för utnyttjande av patent eller *mönsterrätt* eller av rätt till litterärt eller konstnärligt verk eller annat sådant eller för överlåtelse av rörelse.

4. Vad som ————— eller livränta.
Med livränta ————— sådan anledning.
För vissa ————— i 22 §.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1970.

**9) Förslag
till
Lag
om skydd för vapen och vissa andra officiella beteckningar**

Härigenom förordnas som följer.

1 §

I näringsverksamhet får statsvapen, statsflagga eller annat statseblem eller statlig kontroll- eller garantibeteckning ej utan vederbörligt tillstånd användas i varumärke eller annat kännetecken för varor eller tjänster. Dessamma gäller annan beteckning, som hänsyftar på svenska staten och därigenom ger kännetecknet en officiell karaktär, samt svenskt kommunalt vapen.

Statsvapen får ej heller på annat sätt än som kännetecken användas i näringsverksamhet utan vederbörligt tillstånd.

Första och andra styckena gäller också beteckning som lätt kan förväxlas med sålunda skyddad beteckning.

2 §

Förenta Nationernas emblem eller namn, förkortning av namnet eller annat som företer sådan likhet därmed att förväxling lätt kan äga rum får icke brukas offentligen som märke eller benämning utan medgivande av Förenta Nationernas generalsekreterare.

Internationella atomenergiorganets emblem eller något som företer sådan likhet därmed att förväxling lätt kan äga rum får icke brukas offentligen som märke utan medgivande av organets generaldirektör.

3 §

Konungen kan, efter avtal med främmande stat eller mellanstatlig organisation, förordna att bestämmelse i 1 § om statsvapen eller annan där avsedd beteckning skall äga motsvarande tillämpning i fråga om viss mellanstatlig organisations vapen, flagga, emblem eller benämning eller förkortning för sådan benämning.

Utän hinder av förordnande enligt första stycket skall dock den som vid tiden för sådant förordnande brukade viss beteckning få utan tillstånd bruka beteckningen under en tid av tre år, räknat från den dag då förordnandet trätt i kraft.

4 §

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot 1 eller 2 § eller mot förbud som gäller på grund av förordnande med stöd av 3 § dömes till böter.

5 §

Närmare föreskrifter för tillämpningen av denna lag meddelas av Konungen.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1970.

Genom lagen upphäves

lagen (1947:512) om skydd för Förenta Nationernas emblem och namn,

lagen (1960:646) om skydd för vapen och vissa andra officiella beteckningar,

lagen (1961:167) om skydd för internationella atomenergiorganets emblem.

Departementschefen vid lagrådsremissen

Föredragande departementschefen, statsrådet Kling, anförde vid lagrådsremissen i sin allmänna motivering för förslagen bl. a. följande.

Inledning

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Kling, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *ny mönsterskyddslagstiftning m. m.* och anför.

1954 års riksdag anhöll i skrivelse (nr 144) till Kungl. Maj:t om en allmän utredning rörande skydd för mönster och modeller. Enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande tillkallade chefen för justitiedepartementet i mars 1958 sex sakkunniga¹ för att verkställa en översyn av mönsterskyddslagstiftningen och därmed sammanhängande frågor. De sakkunniga antog benämningen mönsterskyddsutredningen. Utredningens uppdrag utvidgades sedermera till att omfatta också vissa frågor om skydd för alster av konsthantverk och konstindustri. Utredningens arbete har bedrivits i nära samverkan med motsvarande danska, finska och norska kommittéer.

Utredningen avgav i oktober 1965 betänkandet »Mönsterskydd» med förslag till lag om mönster m. m. (SOU 1965:61). I Danmark lades ett motsvarande lagförslag fram hösten 1966. Den finska kommittén lade fram sitt förslag i början av år 1967, och den norska kommittén avgav sitt betänkande hösten 1967.

Mönsterskyddsutredningens lagförslag har i enlighet med utredningsdirektiven utformats med beaktande av de mönsterrättsliga bestämmelserna i 1958 års s. k. Lissabontext av 1883 års Pariskonvention för industriellt rättsskydd. För att Sverige — som f. n. är bundet av 1934 års Londontext av konventionen — skall kunna tillträda Lissabontexten och 1967 års Stockholmstext av konventionen krävs emellertid också vissa ändringar i vår lagstiftning rörande skydd för vapen och vissa andra officiella beteckningar. I direktiven för den utredning rörande lagstiftningen om rikets vapen och flagga som chefen för justitiedepartementet enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande tillkallade i februari år 1962 uppdrogs åt utredningsmannen² att

¹ Professorn Seve Ljungman, ordförande, direktören Jan Leffler, riksdagsmannen Sigrifrid Löfgren, riksdagsledamoten fru Lena Renström-Ingenäs, konstnären Sven-Erik Skawonius och generaldirektören Åke von Zweigbergk. Till expert åt de sakkunniga utsågs patenträttsrådet Claës Ugglå. Till sekreterare utsågs rådmannen Gunnar Sterner, vilken sedermera förordnades att också vara sakkunnig.

² F.d. hovrättspresidenten Mauritz Wijnblad.

utarbete och lägga fram förslag till den lagstiftning om skydd för vapen och andra officiella beteckningar som är nödvändig för att Sverige skall kunna tillträda Lissabontexten av Pariskonventionen. Utredningsmannen avgav i maj 1966 betänkandet »Rikets vapen och flagga» (SOU 1966:62). Betänkandet innefattade bl. a. förslag till viss av Lissabontexten påkallad ändrad lagstiftning i sistnämnda hänseende.

Efter remiss har yttranden över mönsterskyddsutredningens betänkande avgetts av Svea hovrätt, hovrätten för Västra Sverige, Stockholms rådhusrätt, riksåklagaren (RÅ) — som bifogat yttranden av överåklagarna i Stockholms åklagardistrikt och Göteborgs åklagardistrikt samt föreningen Sveriges statsåklagare — av kommerskollegium — som bifogat yttranden av Stockholms handelskammare, Skånes handelskammare, Östergötlands och Södermanlands handelskammare, handelskammaren i Gefle, Västergötlands och norra Hallands handelskammare, handelskammaren för Örebro och Västmanlands län, handelskammaren i Karlstad samt Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare — av patent- och registreringsverket, statskontoret, statens heraldiska nämnd, statens konsumentråd, näringsfrihetsrådet, ombudsmannaämbetet för näringsfrihetsfrågor (NO), statens pris- och kartellnämnd, försvarets civilförvaltning, utredningen om illojal konkurrens, firmautredningen, utredningen angående rikets vapen och flagga, offentlighetskommittén, förvaltningsdomstolskommittén, överintendenten och chefen för nationalmuseum, akademien för de fria konsterna, konstfackskolan, Sveriges advokatsamfund, Svenska patentombudsföreningen, Sveriges industriförbund, Sveriges allmänna exportförening, Kooperativa förbundet (KF), Sveriges grossistförbund, Sveriges hantverks- och industriorganisation, Sveriges köpmannaförbund, Svenska slöjdföreningen, Konstindustriskolan i Göteborg, Svenska föreningen för industriellt rättsskydd, Svenska föreningen för upphovsrätt, Svenska industriens patentingenjörers förening, Svenska uppfinnarkontoret, Svenska uppfinnareföreningen, Svenska arbetsgivareföreningen (SAF), Svensk industriförening, Landsorganisationen i Sverige (LO), Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Sveriges akademikers centralorganisation (SACO), Konstnärernas riksorganisation (KRO), Svenska arkitekters riksförbund (SAR), Svenska inredningsarkitekters riksförbund (SIR), föreningen Sveriges konsthantverkare och industriformgivare (KIF), föreningen Svenska industridesigner (SID) samt Sveriges tecknares och formgivares riksförbund (STEFÖ).

Sveriges industriförbund, Sveriges hantverks- och industriorganisation samt SAF har återopat yttranden av Textilrådet och Konfektionsindustriföreningen. Vidare har återopats, av Sveriges hantverks- och industriorganisation yttrande från Sveriges juvelerare- och guldsmedsförbund, av Sveriges industriförbund yttrande från Sveriges grafiska industriförbund och av SACO yttrande från Sveriges juristförbund.

Även 1966 års betänkande har remissbehandlats. Yttranden har avgetts av

överbefälhavaren, sjöfartsstyrelsen, byggnadsstyrelsen, kommerskollegium, patent- och registreringsverket, historisk-filosofiska sektionen av humanistiska fakulteten vid Uppsala universitet, överståthållarämbetet, länsstyrelserna i Gävleborgs, Kronobergs, Örebro och Malmöhus län, vetenskapsakademien, vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien samt akademien för de fria konsterna.

Överläggningar mellan företrädare för berörda departement och ministerier i Danmark, Finland, Norge och Sverige har ägt rum i april 1967 i Stockholm, i november 1968 i Oslo samt i februari 1969 i Helsingfors. Härefter har inom justitiedepartementet upprättats förslag till mönsterskyddslag, lag om ändring i lagen den 30 december 1960 (nr 729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk, lag om ändring i brottsbalken, lag om ändring i utsökningslagen, lag angående ändring i lagen den 28 maj 1937 (nr 249) om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar, lag om ändring i varumärkeslagen den 2 december 1960 (nr 644), lag om ändring i lagen den 1 december 1967 (nr 840) om patent- och registreringsverkets besvärsavdelning samt lag om skydd för vapen och vissa andra officiella beteckningar.

Mönsterskydd

Behovet av utvidgat mönsterskydd

Det är i vårt land liksom i det allt övervägande flertalet kulturländer sedan länge vedertaget att samhället bör stödja skapande andlig verksamhet genom att med vissa begränsningar ge upphovsmannen ensamrätt till vad han har skapat. Denna grundsats har varit vägledande för det omfattande lagstiftningsarbete som under senare tid har bedrivits på immaterialrättens område och som resulterat i 1960 års upphovsrättslag och lag om rätt till fotografisk bild, varumärkeslagen (VmL) den 2 december 1960 (nr 644) och patentlagen (PatL) den 1 december 1967 (nr 837). I linje med dessa nya lagar ligger det förslag till ny lag om mönster som mönsterskyddsutredningen har lagt fram. Det mönsterskydd som förslaget innefattar avser att skydda sådan formgivning som väl utgör ett nyskapande men som inte alltid når upp till den konstnärliga nivå som utgör villkor för skydd enligt upphovsrättslagstiftningen eller äger tillräcklig uppfinningshöjd för att kunna skyddas genom patent. I förhållande till nu gällande lag den 10 juli 1899 om skydd för vissa mönster och modeller innebär förslaget en avsevärd utvidgning av mönsterskyddet. Detta skall sålunda inte som nu vara begränsat till att gälla endast alster tillhörande metallindustrin utan skall omfatta alla industrigrenar och dessutom äga tillämpning på såväl nyttomönster som prydnadsmönster.

Utredningens förslag har i sina huvuddrag allmänt tillstyrkts under remissbehandlingen. Endast ett fåtal remissinstanser har avstyrkt förslaget

eller intagit en mera tveksam hållning. Längst i sin kritik har NO och två ledamöter av näringsfrihetsrådet gått. De har ansett sig inte kunna tillstyrka ett så långtgående mönsterskydd som utredningen har föreslagit.

De båda ledamöterna av näringsfrihetsrådet har framhållit, att en registrerad ensamrätt, som bygger på ett allmänt utseendeskydd, ger stora förutsättningar för en omotiverad exklusivitet i marknadsföring och prissättning genom att både färdigvaror, olika slags halvfabrikat och vissa detaljer avsedda för olika varor kan registreras. De anmärker också, att mindre och medelstora företagare liksom även nya företagare kommer i underläge genom sina mindre resurser, när det gäller att bevaka mönsterområdet, både i fråga om möjligheten att själva kunna registrera mönster och i fråga om möjligheten att undvika intrång i annans ensamrätt. En annan olägenhet är enligt dessa två ledamöter av rådet, att företagare med goda personella och ekonomiska resurser kan ansöka om registrering för ett stort antal mönster utan att begagna dem alla och därigenom kan blockera vissa områden för andra företagare. NO:s kritik går likaledes ut på att den föreslagna lagstiftningen skulle få ej önskvärda konkurrensbegränsande verkningar genom att den ger möjlighet att för viss tid skaffa monopol på användningen av ett mönster. NO, som ingående har utvecklat sina synpunkter på denna fråga, har vidare framhållit bl. a., att det föreslagna mönsterskyddet öppnar vidgade möjligheter att få rättsligt skydd för produktdifferentiering. Ett allmänt mönsterskydd är sålunda enligt NO ägnat att ge en sådan produkt-differentiering som grundas på utseendet större framtida betydelse och skapa förutsättningar för en exklusivitet i marknadsföring och prissättning som kan bli till nackdel för konsumenterna. NO har ansett det angeläget att konkurrensproblematiken belyses och övervägs ytterligare och att de allmänna konkurrensintressena tillmäts särskild vikt. Lagstiftningen måste enligt NO utformas så att den i minsta möjliga mån begränsar den fria konkurrensen.

I likhet med utredningen vill jag framhålla, att det med stigande välstånd från konsumenternas sida ställs alltmera ökade krav på att hantverks- och industriprodukter skall inte bara vara tjänliga för sitt ändamål utan också utvisa en tilltalande form. Liksom utredningen anser jag det därför vara angeläget att uppmuntra till nyskapande inom den hantverksmässiga och industriella formgivningen. Mönsterskyddet erbjuder här en ensamrätt som möjliggör skälig ersättning åt formgivaren för hans skapande insats och dessutom öppnar en väg för tillverkaren att återfå de investeringar han har lagt ned på en ny formgivning. En lagstiftning enligt de riktlinjer som utredningens förslag följer är i hög grad ägnad att stimulera till ett nyskapande som kommer allmänheten till godo i form av nya, estetiskt och funktionellt högvärdiga produkter.

Att invändningar från konkurrensbegränsningssynpunkt kan göras mot ett utvidgat mönsterskydd är självklart, eftersom syftet med mönsterskydd-

det just är att skapa ensamrätt till ett mönster. Frågan är hur långt lagstiftningen bör gå. Att märka är härvid att ett tämligen väl utbildat mönsterskydd redan finns i de flesta större industriländer. Vi behöver inte gå längre än till våra grannländer Danmark och Norge för att finna ett betydligt mera fullständigt mönsterskydd än det vi har. Den idé som ligger till grund för en sådan omfattande mönsterskyddslagstiftning har också kommit till uttryck i internationella överenskommelser, främst 1883 års Pariskonvention för industriellt rättsskydd. Vid ingången av år 1969 var 79 länder bundna av konventionen och därmed medlemmar av den s. k. Parisunionen. Skyddet av den industriella äganderätten har enligt konventionen till föremål patent, nyttighetsmodeller, industriella mönster och modeller, fabriks- eller handelsmärken och servicemärken (varumärken), firma- och ursprungsbeteckningar samt undertryckande av illojal konkurrens. Dess grundsats är, att den som tillhör ett unionsland skall i annat unionsland åtnjuta de förmåner i fråga om den industriella äganderätten som detta lands lagstiftning tillerkänner landets egna medborgare. Konventionen föreskriver i sin lydelse enligt 1958 års Lissabontext och 1967 års Stockholmstext ett oinskränkt mönsterskydd. Lissabontexten hade vid ingången av år 1969 tillträtts av 52 länder. Enligt min mening bör det krävas mycket starka skäl för att Sverige skall ställa sig utanför denna stora krets av länder med ett väl utbildat mönsterskydd. För att Sverige skall kunna biträda Lissabon- eller Stockholmstexten är det nödvändigt att vi inför en mönsterskyddslagstiftning av mera generell karaktär än 1899 års lag. Det är också en förutsättning för nordisk rättslikhet på området att Sverige liksom Finland inriktar sig på ett mera fullständigt mönsterskyddssystem. Det samarbete som har skett mellan mönsterskyddsutredningen och motsvarande kommittéer i Danmark, Finland och Norge har också resulterat i praktiskt taget likalydande lagförslag i samtliga berörda länder.

Självfallet måste hänsyn tas till de konkurrensbegränsande verkningar som en utvidgad mönsterskyddslagstiftning medför och som har beskrivits närmare i NO:s remissyttrande. Det är sålunda från allmän synpunkt av vikt att sådan konkurrens upprätthålls som leder till effektivitet inom näringslivet och till en rimlig prisnivå. Det kan emellertid inte bortses från att en mönsterskyddslagstiftning även är konkurrensbefrämjande, i det att den uppmuntrar till konkurrens i fråga om högvärdig formgivning. Den skänker formgivaren det stöd som ofta torde vara nödvändigt för att han skall anse det lönande att helhjärtat satsa på en fullödlig formgivning, som inte bara kan visa sig lönsam för honom själv utan också kommer konsumenterna till godo. Att på detta sätt stimulera till både estetiskt och funktionellt högklassiga produkter är ingen nyhet hos oss. Det utgör endast en vidareutveckling av den idé som ligger till grund för 1960 års lagstiftning om upphovsrätt till bl. a. konstnärliga verk. Som utredningen har framhållit och som också kommit till uttryck under remissbehandlingen medför ett utvid-

gat mönsterskydd vid sidan av denna lagstiftning den fördelen att man kan undgå en sådan uttänjning av upphovsrättslagens tillämpningsområde som lätt föranleds av bristen på ett sådant skydd.

Från konkurrenssynpunkt är det vidare av betydelse att en formellt sett visserligen omfattande ensamrätt enligt utredningens förslag är underkastad praktiskt viktiga begränsningar. Till vissa sådana begränsningar återkommer jag närmare i det följande. I detta sammanhang vill jag endast erinra om att det av utredningen föreslagna skärpta nyhetskravet medför en gallring och att det uppställda skillnadskravet begränsar skyddsobjekten till alster av kvalificerad formgivning. Härigenom lämnas bl. a. banala mönster utanför skyddet. Det kan vidare framhållas, att mönsterskyddet — till skillnad från varumärkesskyddet — är tidsbegränsat. Det skall enligt förslaget kunna gälla längst femton år. Av betydelse är också att mönsterrätten i motsats till patenträtten inte ger ett idéskydd utan bara ett utseendeskydd. Och när det gäller en varas utseende är variationsmöjligheterna vanligen betydande och i allt fall avsevärt större än vid tekniskt idéskapande. Risken för skadliga monopol är därför inte så framträdande på mönsterområdet. Endast i fall då ett mönster representerar enda möjliga praktiska utformningen av en teknisk idé uppstår en påtaglig begränsning i variationsmöjligheterna. Sådana fall torde emellertid vara så sällsynta — om de alls förekommer — att de inte kan tillmätas någon praktisk betydelse, när det gäller att fastställa huvuddragen av en lagstiftning i ämnet. Den skillnad som mönsterrätten sålunda uppvisar i förhållande till både patent- och varumärkesrätten medför att dess konkurrensbegränsande verkan är avsevärt mindre. Det bör vidare beaktas att särskilda regler till skydd för allmänheten har införts i förslaget, bl.a. bestämmelser om tvångslicens och om uppgiftsskyldighet. Erfarenheterna från Danmark och Norge, där man länge haft ett allmänt mönsterskydd, ger inte anledning till berättigade farhågor för att nämnvärda olägenheter skall följa från konkurrensbegränsningssynpunkt.

Vid bedömningen av frågan om mönsterrättens förhållande till konkurrensbegränsningslagstiftningen får även beaktas, att om ensamrätten till mönster skulle läggas till grund för konkurrensbegränsande åtgärder, ett inskridande från samhällets sida i princip är möjligt enligt 1953 års lagstiftning mot konkurrensbegränsning inom näringslivet. Vid gränsdragningen mellan denna lagstiftning och det industriella rättsskyddet kan det givetvis inte komma i fråga att låta mönsterrätten inta någon särställning. Jag vill i den delen hänvisa till mina uttalanden om motsvarande gränsdragningsproblem för varumärkesrättens del vid remissen till lagrådet av förslaget till varumärkeslag (prop. 1960:167 s. 37). Ett ingripande mot skadlig verkan av ensamrätt till mönster bör kunna ske inte bara om en mönsterhavare går utom ramen för sina rättigheter enligt mönsterskyddslagen och utnyttjar ensamrätten till att tvinga fram eller understödja annan konkurrensbegränsning utan undantagsvis även om hans åtgärder framstår som oantastliga från rent

mönsterrättslig synpunkt men måste anses ha skadlig verkan från konkurrensbegränsningssynpunkt. Åtgärder av sådant slag bör således i enskilda fall kunna föranleda förhandling enligt konkurrensbegränsningslagstiftningen. Som statens pris- och kartellnämnd har uttalat bör de framtida verkningarna av det utvidgade mönsterskyddet noga studeras. Skulle det befinnas att konkurrensbegränsningslagens bestämmelser om de former under vilka ingripande kan ske är otillräckliga, får man ta upp frågan om en skärpning av dessa bestämmelser. Jag vill i detta sammanhang också hänvisa till den betydelse som samhällets konsumentupplysning i pris- och kvalitetsfrågor har för att motverka sådana avvikelser från en effektiv fri konkurrens som har sin grund i bristande marknadskänedom hos konsumenterna.

På grundval av det anförda vill jag i likhet med det stora flertalet remissinstanser ansluta mig till utredningens förslag att införa ett generellt mönsterskydd, dvs. ett skyddssystem som i princip omfattar samtliga industrigrenar.

Med införande av ett generellt mönsterskydd uppkommer fråga om undantag bör göras för viss eller vissa industrigrenar. Denna fråga har både under utredningsarbetet och under remissbehandlingen särskilt gällt *textil- och konfektionsbranscherna*. Från dessa branscher har nämligen rests krav på undantag från den tilltänkta lagstiftningen. Utredningen har dock stannat för att inte föreslå något sådant undantag. Enligt utredningen är farhågorna hos dessa branscher för att massregistreringar skall uppkomma med därav följande krav på skärpt bevakning från företagarnas sida överdrivna. En starkt bidragande orsak till utredningens ståndpunkt har också varit, att något sådant undantag som förut nämnts inte gäller f. n. i Danmark eller Norge och att de övriga nordiska ländernas mönsterkommittéer inte har visat intresse för att nu införa ett sådant undantag.

Vid remissbehandlingen har meningarna i denna fråga varit delade. Majoriteten av remissinstanserna har anslutit sig till utredningens förslag. Därvid har betonats bl. a. de av utredningen anförda skälen att ett undantag skulle vålla svåra gränsdragningsproblem och vidare på ett olyckligt sätt skulle fjärma oss från regleringen i de övriga nordiska länderna och troligen också hindra en anslutning till Pariskonventionens Lissabon- eller Stockholmstext. Textilindustrins eget branschorgan, textilrådet, har ansett sig kunna godta förslaget, dock endast under förutsättning att ett särskilt skydd införs mot s. k. slavisk efterbildning. Konfektionsindustriföreningen däremot har hävdad, att konfektionsindustrins alster bör tas undan från det föreslagna mönsterskyddet. Föreningen har framhållit, att antalet registreringar på grund av de snabba modeväxlingarna visserligen torde bli fåtaliga men att registret dock måste bevakas kontinuerligt och att detta medför kostnader, som i dagens pressade läge kan bidra till att ytterligare försvaga industrins konkurrenskraft. Kommerskollegium och några handelskamrar har också avstyrkt förslaget. De har därvid främst åberopat, att mönster-

skydd inte bör införas i strid mot företagarnas vilja.

De skäl som i det föregående har anförts för ett utvidgat mönsterskydd gäller samtliga industrigrenar. Även inom textil- och konfektionsbranscherna bör mönsterskaparnas intressen beaktas. Ett undantag för viss industrigren skulle medföra att Sverige kommer att inta en särställning internationellt sett, även inom Norden. Ett undantag drar också med sig svåra gränsdragningsproblem, som bör undvikas. Endast om det kan påvisas att nämnda branscher skulle komma att lida påtagligt men genom ett mönsterskydd bör det därför komma i fråga att göra undantag för dem. De undersökningar som utredningen har gjort och vad som har framkommit under remissbehandlingen synes emellertid ge vid handen, att farhågorna för menliga följder av ett mönsterskydd på dessa områden är överdrivna. Som både utredningen och en remissinstans har påpekat sker det redan nu en långtgående bevakning från företagarnas sida av utvecklingen på mönsterområdet inom dessa branscher. Besväret att bevaka registreringar och registreringsansökningar torde därför inte innebära sådan ökad belastning eller medföra sådana kostnadsökningar att de kan tillmätas avgörande betydelse. Härvid är också att märka att tillgången till offentliga publikationer och register kan väntas underlätta bevakningen.

Som jag redan har nämnt synes man nu inom textilindustrin i princip vara beredd att godta ett mönsterskydd. De synpunkter som textiltrådet har fört fram beträffande tillämpningen av nyhets- och skillnadskraven liksom önskemålet om skärpta krav vid bedömande av vad som skall anses utgöra verk av brukskonst kan jag i huvudsak ansluta mig till. Motsvarande synpunkter torde göra sig gällande inom konfektionsindustrin. Den av textiltrådet särskilt berörda frågan om skydd mot s. k. slavisk efterbildning återkommer jag till närmare i det följande, men jag vill redan nu förutskicka, att det skyddsbehov det här gäller åtminstone i viss omfattning torde bli tillgodosett inom ramen för den tilltänkta nya lagstiftningen mot otillbörlig konkurrens.

På grundval av dessa överväganden förordar jag, att en ny mönsterskyddslagstiftning inte förses med något undantag utan i likhet med vad som skett i andra länder, som har ett någorlunda väl utvecklat mönsterskydd, utformas så, att den kommer att omfatta samtliga industrigrenar. Därigenom blir det helt klart, att något hinder i detta hänseende inte föreligger för en svensk anslutning till Pariskonventionens Lissabon- eller Stockholmstext.

Mönsterrättens föremål

Utredningens förslag att definiera mönster som förebilden för en varas utseende innebär, att den gällande distinktionen mellan mönster och modeller, dvs. mellan tvådimensionella och tredimensionella förebilder, slopas. Detta förslag innebär en lagteknisk förenkling, som jag i likhet med

remissinstanserna inte har något att invända mot.

Förslaget innebär vidare den nyheten att skydd införs för nyttomönster vid sidan av prydnadsmönster. Förslaget har i denna del godtagits av så gott som samtliga remissinstanser. Med ett allmänt utseendeskydd undgår man en rad gränsdragningsvårigheter när det gäller att bestämma tillämpningsområdena för mönsterskyddet och det patenträttsliga skyddet. Det är också tydligt att intresset av att stimulera till ett nyskapande på formgivningens område framträder minst lika starkt när det gäller nyttomönstren som i fråga om prydnadsmönstren. De farhågor för ogynnsamma samhällsliga verkningar av ett nyttomönsterskydd som har uttalats från vissa håll och som närmast tar sikte på lagstiftningens konkurrensbegränsande verkan bör inte överdrivas. I den delen kan jag återropa vad jag redan har anfört i det föregående om mönsterskyddslagstiftningens förhållande till konkurrensbegränsningslagstiftningen.

Jag biträder därför utredningens förslag att skydd enligt den nya lagen skall beredas också nyttomönster. Detta innebär att jag inte kan dela den av försvarets civilförvaltning framförda uppfattningen att mönsterskydd bör förutsätta att formgivningen är i någon grad estetiskt tilltalande eller att det estetiska momentet ger varan ett ökat värde. Att formgivningen i ett visst fall är så gott som uteslutande betingad av funktionella hänsyn — som torde vara fallet exempelvis beträffande krigsmateriel — bör enligt min mening inte i och för sig utesluta möjligheten av ett mönsterskydd. Jag är därför inte beredd att förorda några sådana undantag från lagens tillämpningsområde som civilförvaltningen har ifrågasatt.

Ett mönsterskydd som omfattar också nyttomönster lämnar visst utrymme för att enklare konstruktioner och små uppfinningar kan beredas skydd som mönster, när lösningen av det tekniska problemet just ligger i en viss utformning av en vara. Mönsterskyddet erbjuder dock i dessa fall endast ett utseendeskydd för den speciella utföringsform som mönstret representerar. Genom mönsterskyddet kan alltså inte som inom patenträtten uppnås något skydd för den tekniska idén som sådan.

I diskussionen har gjorts gällande att ett nyttomönsterskydd är till skada för den tekniska utvecklingen i sådana fall då mönstret utgör den enda möjliga praktiska utformningen av en teknisk idé. Mönsterskyddet skulle här komma att innebära även ett idéskydd, trots att den tekniska idén inte är av sådan kvalitet att den kan skyddas som patent. Utredningen har uppmärksammat detta problem men har avstått från att föreslå någon särskild undantagsbestämmelse för dessa fall. Det är enligt utredningen bara i sällsynta undantagsfall som det saknas möjligheter att tillgodogöra sig en i och för sig skyddad teknisk idé i andra yttre former än dem som mönsterskyddats. Härjämte har utredningen återopat svårigheterna att tillämpa en undantagsregel på lämpligt sätt.

Några av remissinstanserna har intagit en motsatt ståndpunkt och har

förordat en undantagsregel. För egen del ansluter jag mig emellertid till utredningens uppfattning. De fall då en undantagsregel skulle bli tillämplig torde i verkligheten bli ytterligt fåtaliga, om de över huvud taget kommer upp. Varken utredningen eller någon av de remissinstanser som har rekommenderat en undantagsbestämmelse har kunnat anföra något praktiskt exempel. Med hänsyn till den moderna teknikens nivå och utvecklingstakt är det också högst sannolikt att praktiskt taget varje teknisk idé kan realiseras i flera än en utförandeform. Det måste under alla förhållanden vara utomordentligt svårt att på förhand avgöra om en viss utformning av en teknisk idé är den enda tänkbara. Hur undantagsregeln än utformas skulle det därför sannolikt möta stora svårigheter att tillämpa den i praktiken, och det får antas att registreringsmyndigheten skulle komma att visa stor restriktivitet i tillämpningen. Det finns också anledning anta att man i de sällsynta undantagsfall som kan bli aktuella för en tillämpning av regeln i verkligheten har att göra med ett tekniskt nyskapande av sådan uppfinningshöjd att ett idéskydd kan beredas enligt patentlagstiftningen. Och om det i något enstaka gränsfall skulle visa sig att mönsterskydd har kommit att åtnjutas för en formgivning som representerar den praktiskt sett enda möjliga utformningen av en icke patenterbar teknisk idé och detta leder till en allvarlig snedvridning av konkurrensen bör, som jag tidigare har uttalat, förfarande enligt konkurrensbegränsningslagstiftningen inte vara uteslutet. Skulle det i övrigt framstå som ett allmänt intresse av synnerlig vikt att ensamrätten till mönstret bryts, torde de regler om tvångslicens som utredningen har föreslagit (28 § andra stycket) och som även jag vill förordna utgöra ett tillräckligt effektivt instrument att tillgodose de ändamålssynpunkter som ligger till grund för tanken att helt undanta mönster av denna art från lagens tillämpningsområde.

Utredningens förslag att mönsterskydd skall beredas även för s. k. o r n a m e n t — dvs. fantasiskapelser, som är ägnade att användas till dekoreringsav varor — står i överensstämmelse med vad som gäller enligt internationell praxis. Förslaget har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av samtliga remissinstanser. Även jag biträder förslaget.

Till frågor om den närmare innebörden av uttrycken »förebild», »vara» och »ornament» återkommer jag i det följande.

Nyttighetsmodeller

I Tyskland förekommer vid sidan av vanligt mönsterskydd och patent den speciella skyddsform som benämns Gebrauchsmuster. En liknande skyddsform förekommer även i vissa andra länder, dock inte i något av de nordiska länderna. Innebörden av Gebrauchsmusterskydd är, att den bakom mönstrets utformning liggande tekniska idén skyddas i viss utsträckning, oberoende av den presenterade utföringsformen. Skyddet kan därmed ty-

ett registreringsystem har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av samtliga remissinstanser. Även jag biträder detta förslag.

Jag delar även utredningens och remissinstansernas uppfattning att det inte är ändamålsenligt att godkänna inarbetning som skyddsgrundande.

Nyhetskravet

Utredningens förslag att behålla gällande rätts krav på objektiv nyhet hos mönstret som en skyddsförutsättning har lämnats utan erinran av remissinstanserna. Även jag biträder detta förslag.

I gällande mönsterlagstiftning är nyhetskravet begränsat genom att nyhetshindrande material beaktas endast i vissa former. Mönstret skall sålunda ha tagits in i allmänt tillgänglig tryckt skrift eller ha återgetts på alster som hållits till salu offentligt. Utredningens förslag innebär att denna begränsning upphävs och att nyhetskravet blir av praktiskt taget absolut karaktär. Allt som är allmänt känt blir sålunda i princip av betydelse för bedömningen av mönstrets nyhet. Förslaget har också i denna del allmänt godtagits vid remissbehandlingen. Principiella synpunkter talar för utredningens förslag. Till förmån för detta kan även åberopas samhällets intresse av att registrering inte sker för ett mönster som har gjorts tillgängligt för allmänheten, låt vara att kändedomen ännu faktiskt är begränsad till en mindre grupp personer. Jag ansluter mig därför till utredningens förslag.

Enligt utredningen förstås med uttrycket »vad som blivit känt» allt som har blivit allmänt tillgängligt, vare sig detta skett genom avbildande, utställande, saluhållande eller på annat sätt. I överensstämmelse med vad som gäller beträffande uppfinning enligt PatL bör ett mönster anses ha blivit allmänt tillgängligt, när en större eller obestämd krets av personer har haft tillfälle att få del av det, varvid undantag dock får göras för fall då de personer det gäller står i ett särskilt förhållande till mönsterskaparen.

Som en nyhet föreslår utredningen, att också i vissa fall av kollision med äldre ansökningar nyhetshinder skall anses föreligga. Sålunda skall enligt förslaget mönster som framgår av en inte allmänt tillgänglig ansökan om patent eller om varumärkes- eller mönsterregistrering anses som känt, förutsatt att mönstret sedermera i samband med nämnda ansökan görs tillgängligt för envar. Detta förslag har i allmänhet inte föranlett någon erinran vid remissbehandlingen. I ett yttrande förordas dock att en äldre ansökan skall verka nyhetshindrande endast om den äldre ansökningen leder till registrering. Utredningens förslag stämmer emellertid överens med vad som gäller enligt 2 § PatL och jag finner det önskvärt att patent- och mönster-rätten får samma innehåll i detta hänseende. Jag biträder därför utredningens förslag.

Utredningen har föreslagit vissa undantag från nyhetskravet. Enligt förslaget skall således mönsterrätt kunna förvärvas utan hinder av att

piskt sett sägas ligga mellan det vanliga mönsterskyddet och patentskyddet.

Utredningen har inte funnit skäl att förorda ett Gebrauchsmuster-skydd här i landet. Så gott som samtliga remissinstanser delar denna uppfattning. Vid de nordiska departementsöverläggningarna har också enighet rått om att en sådan skyddsform f. n. inte bör införas. De skäl som har anförts till stöd för denna ståndpunkt finner jag övertygande. Jag beaktar särskilt, att de ändamål som ett Gebrauchsmusterskydd skulle tjäna i viss utsträckning kommer att tillgodoses genom det skydd som kommer att beredas s. k. nyttomönster, låt vara att skyddet här begränsas till den givna utformningen och inte får karaktär av ett idéskydd.

Att tanken på ett Gebrauchsmusterskydd avvisas i detta sammanhang hindrar givetvis inte att frågan kan tas upp på nytt sedan de nya patent- och mönsterskyddslagarna har varit gällande någon tid och behovet av en särskild skyddsform av denna typ kan bedömas i belysning av då vunna erfarenheter av de nya lagarnas tillämpning.

Under remissbehandlingen har framställts önskemål om en särskild skyddsform för enklare uppfinningar. Som jag framhöll redan vid remissen till lagrådet av förslaget till patentlag (prop. 1966:40 s. 52) torde det emellertid inte föreligga något större praktiskt behov av sådana specialregler. Jag är därför inte beredd att nu lägga fram något förslag på denna punkt.

De allmänna skyddsförutsättningarna

I likhet med utredningen anser jag att, i överensstämmelse med gällande rätt, upphovsmannaskap till mönstret bör gälla som förutsättning för skydd enligt mönsterskyddslagen. Den skyddssökande måste själv ha åstadkommit mönstret genom någon form av skapande arbete eller också ha förvärvat mönsterskaparens rätt till mönstret, dvs. vara dennes rättsinnehavare. I allt väsentligt kan jag också ansluta mig till utredningens uttalanden om vad detta krav skall innebära. I likhet med vissa remissinstanser anser jag dock att kraven på skapande insats inte bör ställas så högt, att man helt utesluter möjligheten att bereda skydd för mönster som har tillkommit mera av en slump än som resultatet av en i egentlig mening skapande arbetsinsats. Det kan i det enskilda fallet vara nära nog ogörligt att med bestämdhet avgöra, hur mönstret har tillkommit. Genom att fast upprätthålla nyhets- och skillnadskraven torde man i praktiken kunna uppnå också den begränsning av tillämpningsområdet som är önskvärd från dessa synpunkter.

Registreringskravet

Utredningens förslag att mönsterrätten liksom hittills skall grundas på

mönstret inom sex månader före registreringsansökningen har blivit allmänt tillgängligt genom att *antingen* sökanden eller någon från vilken denne härleder sin rätt har förevisat mönstret på officiell eller officiellt erkänd, internationell utställning *eller* också att kännedom om mönstret uppenbart missbrukats gentemot sökanden eller någon från vilken denne härleder sin rätt. Det förra undantaget, som återgår på en bestämmelse i Pariskonventionen, finns redan i gällande rätt men har i förslaget preciserats i vissa hänseenden. Förslaget har i denna del inte föranlett erinringar vid remissbehandlingen och torde böra godtas.

Det senare undantaget är nytt och motiveras av att mönsterskaparen i viss omfattning bör vara skyddad mot sådant offentliggörande av mönstret som sker utan hans vilja. Ett liknande undantag har föreskrivits i 2 § PatL. Även på denna punkt har förslaget lämnats utan erinran av remissinstanserna och det bör enligt min mening godtas.

Skillnadskravet

Det tidigare berörda kravet på nyhet medför, att mönster som helt överensstämmer med ett tidigare känt mönster inte kan registreras. Enligt utredningens förslag bör dessutom, liksom i gällande mönsterlag, uppställas ett skillnadskrav som innebär att en viss utseendemässig distans eller olikhet av inte helt ringa betydelse måste föreligga mellan det aktuella mönstret och vad som redan är känt. Enligt utredningens förslag skall mönstret väsentligen skilja sig från vad som är känt.

Två reservanter har föreslagit att skillnadskravet i stället uttrycks så, att mönsterrätt förvärvas endast för mönster som tydligt skiljer sig från vad som redan är känt. Härigenom ges enligt reservanterna underlag för en mindre sträng tillämpning av skillnadskravet än som följer av det av utredningens flertal förordade förslaget.

Vid remissbehandlingen har yppats delade meningar i denna fråga. Åtskilliga remissinstanser har uttalat sig till förmån för minoritetens förslag och har därvid åberopat bl. a. att ordet »tydligt» ger bättre uttryck för att skillnadsprövningen hänför sig enbart till mönstrets utseende.

Jag vill till en början betona att mönsterskyddet är ett rent utseendeskydd. Skillnadskravet bör inte vara ett kvalitetskrav utan som utredningen har framhållit ett krav på utseendemässig distans av inte ringa betydelse. För att skillnadskravet skall vara uppfyllt bör i regel fordras att man får ett nytt helhetsintryck av mönstervaran. Den visuella bedömningen grundas emellertid inte bara på rent kvantitativa jämförelser. Även små yttre förändringar kan i vissa fall, som t. ex. inom bestickområdet, medföra en sådan kvalitativ skillnad att det nya mönstret bör tillerkännas skydd. Omvänt kan även en kvantitativt betydande förändring vara så banal att det nya mönstret inte förtjänar skydd. Detta medför, att ett mönster i vissa fall kan

skilja sig tydligt från vad som tidigare var känt utan att denna skillnad ändå bedöms vara så väsentlig att mönstret bör få skydd. Redan av detta skäl synes uttrycket »väsentligen» vara att föredra. Den viktigaste synpunkten hänför sig emellertid till den praktiska tillämpningen av skillnadskravet. I gällande praxis har tillämpningen tenderat mot allt större generositet. Den nya mönsterlagen bör medföra en betydande ändring härvidlag. Skillnadskravet bör, som flera remissinstanser har uttalat, tillämpas strängt. Detta framhålls klarare om man kräver att ett nytt mönster skall skilja sig »väsentligen» från tidigare kända mönster än om man väljer det svagare ordet »tydligt» eller något liknande uttryck.

En viktig följd av den skärpning av skillnadskravet som jag sålunda förordar blir att vad man brukar kalla för *b a n a l a m ö n s t e r* klart kommer att utestängas från skydd.

Det sagda innebär, att jag inte kan ansluta mig till utredningens uttalande att sådana omständigheter som omfattningen av formgivningsarbetet och av mönsterskaparens insatser i form av verktygsanskaffning och annat för exploatering av produkter skall tillerkännas betydelse vid bedömande av om skillnadskravet är uppfyllt.

Som utredningen och flera remissinstanser har framhållit blir det givetvis nödvändigt att vid tillämpningen av skillnadskravet beakta de speciella förhållanden som kan gälla inom olika branscher. Så t. ex. torde det vara skäl att tillämpa skillnadskravet särskilt strängt i fråga om mönster inom textil- och konfektionsindustrierna samt möbelindustrin.

Innan erfarenhet har vunnits av tillämpningen av den nya lagstiftningen anser jag inte skäl föreligga att överväga inrättande av en särskild *s a k k u n n i g n ä m n d* för att bedöma hithörande frågor.

Variantregistrering

Av redogörelsen i det föregående för nyhets- och skillnadskraven framgår, att en sökandes egen äldre ansökan om mönsterskydd kan utgöra hinder för en ny ansökan, vilken avser en variant av det mönster som den tidigare ansökningen omfattar. Detta gäller enligt utredningsförslaget under viss förutsättning även om den äldre ansökningen var hemlig när den yngre gavs in. Utredningen har emellertid ansett önskvärt att det erbjuds en möjlighet till *variantregistrering*, dvs. samtidig registrering av en serie mönster med något gemensamt drag, som har varierats endast i sådan mindre mån att skillnadskravet inte är uppfyllt i de olika mönstrens inbördes förhållande. Det förutsätts enligt förslaget att särskild ansökan ges in för varje variant.

Under remissbehandlingen har förslaget väckt delade meningar. Några instanser vill utvidga möjligheten till variantregistrering. Andra åter avstyrker förslaget.

Jag är i princip ense med utredningen om att det föreligger behov av någon form av variantregistrering. Vid de nordiska departementsöverläggningarna har det också uppnåtts enighet på den punkten. På mönsterskapandets område är emellertid variationsmöjligheterna stora. Ett system med mycket vittgående möjligheter att få en hel serie mönstervarianter registrerade skulle medföra, att en mönsterskapare eller ett företag skulle kunna genom sin ensamrätt blockera ett mycket stort område till förfång för en effektiv fri konkurrens. Möjligheterna till variantregistrering bör därför hållas inom ganska snäva gränser. Som utredningen har föreslagit bör sålunda registrering av varianter medges bara när ansökningarna görs samtidigt. Jag är således inte beredd att förorda ett sådant system med tilläggs-mönster som en minoritet inom utredningen har föreslagit. I överensstämmelse med utredningens förslag bör vidare gälla, att särskilda ansökningar skall ges in för var och en av varianterna och att sökanden har att erlägga full ansökningsavgift för vart och ett av mönstren. Också i dessa hänseenden har det rätt enighet vid de nordiska departementsförhandlingarna.

Under remissbehandlingen har särskilt understrukits det principiellt betänkliga i att självständiga och var för sig överlåtbara ensamrätter skall kunna beviljas för mönster som sinsemellan inte företer sådana variationer att det grundläggande skillnadskravet är uppfyllt. Advokatsamfundet har med rätta påtalat konsekvenserna i fråga om möjligheterna av ett flertal rättegångar om mönsterintrång med skilda kärande i anledning av en och samma intrångshandling.

En möjlighet att komma till rätta med dessa olägenheter kunde vara att föreskriva förbud mot separata överlåtelser av variantregistrerade mönster. Effekten av ett sådant överlåtelseförbud — som sannolikt skulle komma att leda till åtskilliga tvister — torde emellertid i praktiken kunna uppnås med betydligt enklare medel och utan att man gör några ingripanden i mönsterhavarens rätt att fritt förfoga över sin ensamrätt. Vid departementsöverläggningarna har principiell enighet uppnåtts om följande lösning. När en sökande samtidigt begär registrering av flera mönster, som sinsemellan utgör varianter på ett och samma tema och som inte i förhållandena inbördes uppfyller skillnadskravet, skall registreringsmyndigheten i mönsterregistret och på registreringsbeviset för vart och ett av mönstren särskilt anmärka, att registrering samtidigt har sökts eller beviljats för ett antal varianter av mönstret samt därvid ange registreringsnumren för dessa ansökningar eller registreringar. Härigenom får utomstående sin uppmärksamhet riktad på förhållandet, och de olägenheter som är förbundna med att varianterna har registrerats som självständiga och därmed var för sig överlåtbara mönster torde i det närmaste helt elimineras. Föreskrifter om vad registreringsmyndigheten har att iaktta i berörda hänseende är avsedda att tas in i tillämpningskungörelsen till den nya lagen.

Under remissbehandlingen har framförts önskemål om att möjligheterna

till variantregistrering kommer till uttryck i lagtexten. Frågan har diskuterats under de nordiska departementsförhandlingarna. Härvid har de delegerade särskilt beaktat det numera i patentlagarna genomförda förslaget om en s. k. dagregel i fråga om nyhetskravet. Denna innebär att endast vad som har blivit känt före den dag då registreringsansökningen görs skall anses utgöra nyhetshinder. Man har alltså frångått de ursprungliga patentlagförslagen, enligt vilka allt som har blivit känt innan patentansökningen görs — alltså även samma dag — skall anses utgöra nyhetshinder. Mot bakgrund av den nya ståndpunkten har de delegerade enats om att en motsvarande reglering bör ske i mönsterlagarna. Härigenom skulle tydligt markeras, att registreringsansökningar som sker samma dag aldrig kan utgöra nyhetshinder i förhållande till varandra. Därav följer också utan vidare möjlighet till variantregistrering, under förutsättning att ansökan om registrering av samtliga varianter sker samma dag. Jag biträder de delegerades förslag och anser det inte nödvändigt att föreslå några ytterligare lagbestämmelser om variantregistrering.

Det bör i detta sammanhang påpekas, att den s. k. dagregeln möjliggör inte bara variantregistrering utan också s. k. dubbelregistrering av identiska eller likartade mönster. Om olika mönsterskapare oberoende av varandra har skapat mönster som inte väsentligen skiljer sig från varandra, kan visserligen i princip bara den få skydd som först ger in sin ansökan. Skulle det emellertid hända att båda ansökningarna ges in samma dag, kommer på grund av dagregeln ingendera av dem att utgöra nyhetshinder för den andra, och två olika registreringar måste alltså meddelas för identiska eller likartade mönster. Risken för sådant sammanträffande är uppenbarligen mycket ringa. Skulle mot förmodan dubbelansökan och dubbelregistrering någon gång äga rum, kommer emellertid detta förhållande att anmärkas i registret på samma sätt som vid variantregistrering. Härigenom får sökandena och eventuella förvärvare av mönstren kännedom om förhållandet och risken för rättsliga komplikationer minskar betydligt. Även när det gäller dubbelregistrering kommer alltså eventuella olägenheter att väsentligen elimineras.

Registreringsförfarandet

Som utredningen har föreslagit bör patent- och registreringsverket också framdeles vara registreringsmyndighet för mönsterrättsärenden.

Enligt utredningens förslag skall förfarandet liksom hittills ordnas enligt ett förprovningssystem, dvs. att registreringsmyndigheten skall företa nyhetsgranskning beträffande det mönster för vilket registrering söks. En annan ordning utgör anmäningssystemet, som tillämpas i många länder, bl. a. Danmark och Norge, och som innebär att registreringsansökningen underkastas endast en formell granskning före kungörandet. Utredningens förslag har tillstyrkts av flertalet remissinstanser, bland dem

Utredningens uttalande, att registreringsmyndigheten inte ex officio skall beakta sådant material som ligger vid sidan om det föreskrivna granskningsmaterialet men som myndigheten ändå har sig bekant har föranlett kritik under remissbehandlingen. Jag är benägen att instämma i denna kritik och för egen del anföra, att även sådant material som faktiskt är känt för registreringsmyndigheten bör beaktas vid nyhetsgranskningen även om det inte ingår i det föreskrivna granskningsmaterialet. Detta torde vara en naturlig följd av det absoluta nyhetskrav som förslaget uppställer enligt vad jag har anfört tidigare. En annan sak är att några efterforskningar i annat material än det föreskrivna inte bör ske. Det skulle fördröja och fördyra granskningen på ett sätt som inte är avsett.

I likhet med remissinstanserna biträder jag utredningens förslag, att förprovningssystemet kompletteras med ett kungörelse- och invändningsförfarande. Jag återkommer till detaljerna i denna del.

Utredningens förslag, att sökanden skall avge en skriftlig försäkran på heder och samvete, att mönstret såvitt han har sig bekant inte redan har blivit känt, har i allmänhet godtagits under remissbehandlingen. Viss kritik har anförts i fråga om möjligheterna att upprätthålla den därmed förenade straffsanktionen. Visserligen kan det ofta bli svårt att styrka, att oriktiga uppgifter i en försäkran har lämnats uppsåtligen eller av grov oaktsamhet, och möjligheterna att ingripa med straffpåföljd för osann eller vårdslös försäkran enligt 15 kap. 10 § brottsbalken kan därför väntas bli begränsade. En sådan försäkran får emellertid ändå anses bli ett värdefullt komplement till nyhetsgranskningen. Rent allmänt sett torde nämligen den föreslagna regeln verka återhållande på obetänksamma sökande och särskilt motverka att någon söker registrering för ett allmänt tillgängligt mönster som han har tillägnat sig t. ex. på en mässa. Jag anser mig därför kunna godta utredningens förslag i denna del. Däremot är jag med hänsyn till de praktiska tillämpningssvårigheterna inte beredd att biträda ett under remissbehandlingen framfört förslag om att även mönsterskaparen skall avge en liknande försäkran, när annan är sökande.

Som en viktig nyhet föreslår utredningen möjlighet till viss tids sekretess i mönsterregistreringsärenden. Enligt förslaget skall sålunda sökanden kunna begära anstånd med kungörandet av ansökningen under en tid av högst sex månader, under vilken ansökningshandlingarna skall hållas hemliga. Förslaget har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av det stora flertalet remissinstanser. Det har därvid från industrihåll omvittnats, att regeln skulle fylla en viktig funktion. Offentlighetskommittén har emellertid avstyrkt förslaget under hänvisning till de olägenheter som ett sekretesskydd kan medföra för övriga sökande av mönsterskydd och andra företagare.

Mot varje ingrepp i grundsatsen om allmänna handlingars offentlighet talar starka principiella skäl. Mönsterskyddsutredningens förslag att införa visst sekretesskydd på mönsterområdet innebär emellertid inte någon nyhet

inom immaterialrätten. Enligt PatL åtnjuter sålunda patentansökningar visst sekretesskydd. Den gällande mönsterlagen gör visserligen inte några inskränkningar i offentlighetsprincipen och som också Svea hovrätt har framhållit torde behovet av ett sekretesskydd allmänt sett vara mindre framträdande på mönsterområdet än på patentområdet. I samband med att mönsterskyddet utvidgas till att gälla för samtliga industrigrenar och till att omfatta även nyttomönster finns det dock enligt min mening goda skäl att överväga ett visst begränsat sekretesskydd också på mönsterrättens område. Ett viktigt skäl är att offentlighetsprincipen, som utredningen har påpekat, lätt kan kringgåas genom utnyttjande av reglerna om s. k. konventionsprioritet. Jag delar därför i princip utredningens uppfattning att ett visst sekretesskydd bör gälla också på mönsterområdet. Till frågan om förutsättningarna för och omfattningen av detta sekretesskydd skall jag strax återkomma. Jag vill emellertid först beröra en fråga av systematisk art, vilken har principiell betydelse.

Mönsterskyddsutredningen har förordat att bestämmelserna om sekretess tas upp i mönsterskyddslagen och att det på samma sätt som när det gäller sekretess i patentärenden i sekretesslagen bara tas in en hänvisning till mönsterskyddslagens bestämmelser. Offentlighetskommittén har riktat erinringar mot detta förslag. Eftersom utgångspunkten även enligt utredningens förslag är, att handlingarna i ärende angående ansökan om mönsterregistrering är offentliga och att sekretess skall medges bara under särskilda förutsättningar, saknas det enligt kommitténs mening skäl att behandla sekretessfrågan på annat sätt än grundlagen föreskriver, dvs. att inskränkningarna i offentligheten noga anges i sekretesslagen.

Grundläggande bestämmelser om inskränkning i allmänhetens rätt att utbekomma allmänna handlingar skall enligt uttrycklig föreskrift i tryckfrihetsförordningen tas upp i särskild lag. På de skäl offentlighetskommittén har anfört anser jag det bäst överensstamma med denna grundlagsföreskrift, att reglerna om hemlighållande av handling i ärende om registrering av mönster tas upp i sekretesslagen och att det i mönsterskyddslagen görs en hänvisning till dessa regler.

Med hänsyn till den omfattning mönsterskapandet har i våra dagar och till den snabba utvecklingstakten på området måste sekretesskyddet begränsas på ett rimligt sätt för att motverka de olägenheter för »nya» mönsterskapare och företagare som ett sekretesskydd otvivelaktigt medför. Utredningsförslaget tillgodoser dessa synpunkter på två sätt. För det första är det enligt förslaget en förutsättning för sekretesskydd att sökanden begär anstånd med kungörandet av ansökningshandlingarna. Utgångspunkten är således att handlingarna i ansökningsärendet är offentliga. I det avseendet skiljer sig förslaget från vad som gäller på patentområdet, där utgångspunkten är att handlingar i ärende angående ansökan om patent är hemliga under viss tid, om inte sökanden begär att de skall offentliggöras. För det andra skall enligt utredningsför-

flertalet företrädare för mönsterskaparna och industrin. Några remissinstanser har dock förordat anmälningssystemet.

Valet mellan ett förprovningssystem och ett anmälningssystem måste träffas efter en avvägning mellan å ena sidan den större säkerhet för mönsterhavarna som en förprovning innebär och å andra sidan den större snabbhet i förfarandet och de kostnadsbesparingar som ett anmälningssystem för med sig. Av betydelse för detta val är hur ingående man vill göra den granskning som är förenad med förprovningssystemet. Utredningen har föreslagit, att granskningen skall omfatta registreringar och ineliggande registreringsansökningar i Sverige samt kungjorda ansökningar i Danmark, Finland och Norge. De remissinstanser som förordat anmälningssystemet har menat, att en sådan granskning blir av förhållandevis ringa värde, eftersom den inte kommer att omfatta utomnordiska mönster, men ändå ställer sig mycket tidsödande och kostnadskrävande. Bland de remissinstanser som i princip har godtagit ett förprovningssystem finns några som har förordat en mera omfattande granskning. Andra åter, bland dem patent- och registreringsverket, har förordat att granskningen begränsas till att omfatta endast i Sverige giltiga registreringar och ineliggande registreringsansökningar.

Som utredningen har framhållit är det inte tänkbart att föreskriva en fullständig nyhetsgranskning. En ordning med förprovningssystem kan inte medföra absoluta garantier för att ett mönster som vinner registrering verkligen är nytt. Men också ett system med en enligt rimliga grunder begränsad nyhetsgranskning torde bereda mönsterhavarna sådan trygghet i detta hänseende att det har påtagliga förtjänster. Tryggheten ökar, om man som utredningen har föreslagit kombinerar nyhetsgranskningen med ett invändningsförfarande. Genom ett sådant förfarande bereds utomstående tillfälle att genom ett enkelt skriftligt påpekande till registreringsmyndigheten göra anmärkning om föreliggande nyhetshinder. Förslaget har i den delen lämnats utan erinran av remissinstanserna. Av stor praktisk betydelse i detta sammanhang är också den publicering av registreringsansökningar som förutsätts äga rum i en av registreringsmyndigheten utgiven publikation och som medför att uppgifterna blir lätt tillgängliga för allmänheten.

Förprovningssystemet medför visserligen längre tidsutdräkt och större kostnader än anmälningssystemet. Med en förnuftig begränsning av granskningsmaterialet behöver dock olägenheterna inte bli besvärande. Utredningen räknar med att, om dess förslag i fråga om nyhetsgranskningens omfattning genomförs, granskningen skall vara avslutad inom en eller ett par månader efter det ansökningen har kommit in. En sådan ordning får anses fullt godtagbar. Ett granskningsarbete som kan slutföras på sådan tid torde inte heller bli alltför kostnadskrävande.

På grund av vad jag nu har anfört biträder jag utredningens förslag att registreringsförfarandet ordnas enligt förprovningssystemet.

De nordiska kommittéerna har enhälligt föreslagit, att nyhetsgransk-

ningens omfattning inte regleras i själva lagen utan, med stöd av en fullmaktsbestämmelse i lagen, regleras genom särskilda bestämmelser som för Sveriges del skall meddelas av Kungl. Maj:t. Vägande skäl kan anföras för en sådan ordning, och i likhet med remissinstanserna biträder jag detta förslag. Eftersom frågan om granskningens omfattning har en viss principiell betydelse och har berörts under remissbehandlingen, vill jag dock beröra frågan något närmare. I några remissyttranden har förordats, att vid nyhetsgranskningen också utomnordiska mönsterregistreringar och registreringsansökningar skall beaktas. En sådan utsträckt granskning skulle emellertid enligt mitt bedömande leda till ett avsevärt merarbete för granskningsmyndigheten och därmed sådan tidsutdräkt och sådana kostnadsökningar att motsvarande fördelar knappast står att vinna i form av ökad trygghet för mönsterhavarna. Jag är därför inte beredd att förordas en så omfattande granskning. Däremot kan det ifrågasättas att låta granskningen omfatta såväl kungjorda registreringsansökningar i våra nordiska grannländer som där giltiga registreringar. Även en sådan ordning torde emellertid medföra ett avsevärt ökat administrativt besvär för registreringsmyndigheten och en förlängning av handläggningstiderna samt en ökning av kostnaderna. Det kan därför vara anledning att i stället följa den mera begränsade granskning som patent- och registreringsverket har förordat och som innebär, att granskningsmaterialet skall bestå endast av giltiga registreringar och inkomna registreringsansökningar i Sverige. En sådan ordning ansluter nära till vad man brukar kalla intrångsgranskning (»infringement search»), som inskränker sig till en undersökning av om sökandens mönster kolliderar med en bestående mönsterrätt. Den överensstämmer också med den ordning man tänker sig i Danmark och Norge. Att i enlighet med mönsterskyddsutredningens förslag låta granskningsmaterialet omfatta även kungjorda ansökningar i våra nordiska grannländer torde visserligen innebära en obetydlig ökning av registreringsmyndighetens besvär och från den synpunkten borde inte betänkligheter möta mot utredningsförslaget i den delen. På det nordiska planet finns emellertid anledning räkna med en systematisk bevakning från formgivarnas och industrins sida. Det föreslagna invändningsförfarandet torde därför ge tillräckliga garantier för att kungjorda ansökningar i de nordiska länderna faktiskt blir beaktade vid prövningen av nya ansökningar. Ett slutligt ställningstagande till frågan, om granskningen skall omfatta sådana ansökningar, bör därför kunna anstå till dess viss tids erfarenhet har vunnits av den nya lagstiftningen.

Att i Sverige gällande registreringar och inneliggande registreringsansökningar skall beaktas är uppenbart. Däremot kan det vara tveksamt om även sådana mönsterregistreringar som har upphört skall beaktas. En granskning också av sådana registreringar torde dock inte nämnvärt öka belastningen på registreringsmyndigheten. Enligt min mening bör därför granskningen omfatta också registreringar som har upphört.

slaget sekretess kunna åtnjutas endast under en tid av sex månader, räknat från ansökningsdagen eller, i vissa fall, från den dag från vilken prioritet har begärts.

Offentlighetskommittén har kritiserat utredningens förslag även i denna del. Enligt kommitténs mening kan den föreslagna konstruktionen, att handlingarna skall hållas hemliga om sökanden begär anstånd med kungörandet, vålla missförstånd. Kommittén förordar därför att sekretessen görs beroende av att sökanden begär hemlighållande. Offentlighetskommittén hävdar ytterligare att vad som har anförts till stöd för sekretessreglerna inte motiverar att andra handlingar än sådana som visar mönstret hålls hemliga. Slutligen uttalar offentlighetskommittén, att innan erfarenhet har vunnits av den nya mönsterskyddslagens tillämpning, det inte är behövligt att införa en maximering av sekretesstiden. Från mönsterskyddssynpunkt behövs enligt kommittén bara en bestämmelse om att handlingarna i ärendet skall hållas tillgängliga för envar, när ansökningsdagen har kungjorts. Enligt kommittén är det emellertid inte tillfredsställande att handlingar till avskrivna och avslagna ansökningar skall kunna hållas hemliga utan tidsgräns. Under hänvisning till de överväganden inom kommittén som numera har lett till att kommittén i sitt betänkande Offentlighet och sekretess (SOU 1966:60) har föreslagit en tidsgräns av tio år för sekretess i ärende om patent eller annat sådant rättsskydd förordar kommittén att en regel härom redan nu tas upp i sekretesslagen.

Jag delar offentlighetskommitténs uppfattning att en förutsättning för hemlighållande av handling i ärende om registrering av mönster bör vara att sökanden framställer en uttrycklig begäran härom. I fråga om sekretessskyddets sakliga omfattning anser jag en vägledande synpunkt böra vara, att sekretesskydd medges bara i den utsträckning som behövs för att tillgodose sökandens intresse av att få viss tid på sig för att förbereda sin tillverkning av mönsterverket, innan mönstret görs tillgängligt för allmänheten. Det är uppenbarligen tillräckligt att, som offentlighetskommittén har förordat, medge hemlighållande av sådan handling som visar mönstret. Något övertygande skäl att låta sekretesskyddet omfatta också andra ansökningshandlingar kan enligt min mening inte förebringas. De skäl som sålunda bör föranleda en begränsning av sekretesskyddets omfattning motiverar å andra sidan, att man på sätt som utredningen har föreslagit också inför en maximering av sekretesstiden. I PatL är den principiella utgångspunkten att handlingar i ärende rörande patentansökan är hemliga, om inte sökanden begär annat. PatL innehåller likväl en regel om att handlingarna skall offentliggöras senast arton månader efter ansöknings(prioritets-)dagen. Det skulle rimma illa med dessa bestämmelser att i mönsterskyddslagen, där utgångspunkten är att ansökningshandlingarna är offentliga, införa en ordning som medger att handling i ansökningsärende hålls hemlig under praktiskt taget obegränsad tid. Jag finner därför inte anledning att frångå mönster-

skyddsutredningens förslag på denna punkt. Den sekretesstid av sex månader som utredningen har föreslagit finner jag lämplig.

Utredningsförslaget innebär, att om registreringsmyndigheten vid sekretessfristens utgång har beslutat avskriva eller avslå ansökningen, handlingarna förblir hemliga, om inte sökanden begär återupptagning eller anför besvär. I den delen överensstämmer förslaget med vad som gäller enligt 22 § PatL. Frågan om att föreskriva en sådan yttersta tidsgräns av tio år för sekretesskyddet i hithörande fall som offentlighetskommittén har föreslagit bör enligt min mening övervägas i ett större sammanhang, närmast i samband med en framtida prövning av kommande förslag till ny sekretesslagstiftning. Jag är därför inte beredd att nu ta ställning till denna fråga.

Som jag tidigare har framhållit bör den nya mönsterskyddslagen i likhet med gällande lag omfatta även mönster för krigsmateriel. Det är inte uteslutet att behov kan uppkomma av särskilda sekretessregler i fråga om mönster för sådan materiel. Innan någon erfarenhet vunnits av den nya lagens tillämpning finns det dock knappast anledning att tillmötesgå det krav på utredning av denna fråga som har förts fram av Försvarets civilförvaltning.

Det är inte möjligt att f. n. bedöma riktigheten av utredningens prognos för det väntade antalet ansökningar om mönsterregistrering efter den nya lagens ikraftträdande. Den föreslagna lagstiftningen torde emellertid göra det nödvändigt att bygga ut registreringsmyndighetens organisation. Redan genomförda eller planerade rationaliseringar på varumärkesbyrån torde dock göra behovet av utökade personalresurser mindre än vad utredningen har förutsatt. Det finns emellertid inte anledning att gå närmare in på denna fråga nu. Den torde få anmälas senare av chefen för handelsdepartementet.

Utredningens förslag, att kostnaderna för registreringsförfarandet skall täckas av avgifter som fastställs av Kungl. Maj:t, har inte föranlett erinringar vid remissbehandlingen. En sådan ordning kan, som också har framhållits i några remissyttranden, i sin mån bidra till att endast seriösa skyddsanspråk görs gällande. Jag ansluter mig därför till utredningens förslag. Däremot anser jag mig inte kunna biträda ett av en remissinstans framfört förslag om att mönsterskaparen själv befrias från avgift.

Mönsterrättens innehåll

Utnyttjandeformerna

I likhet med remissinstanserna anser jag det av utredningen föreslagna uttrycket *mönsterrätt* vara en lämplig beteckning på den skydds rätt som registrering av mönster medför.

Utredningen har föreslagit, att ensamrätten till ett registrerat mönster inte skall omfatta alla tänkbara former av utnyttjande av mönstret utan att i lagen bör, liksom i gällande lag, uttömmande anges de former

av utnyttjande som skall förbehållas mönsterhavaren. Remissinstanserna har allmänt anslutit sig till denna ståndpunkt. Också jag delar utredningens uppfattning på denna punkt. Utredningen intar vidare den principiella ståndpunkten att mönsterrätten — till skillnad från vad som gäller f.n. — bör bereda skydd bara mot sådant olovligt utnyttjande av mönstret som sker yrkesmässigt. Även i den delen biträder jag i likhet med remissinstanserna utredningens förslag.

I frågan vilka utnyttjandeformer som bör omfattas av mönsterskyddet innebär utredningens förslag en utvidgning av skyddsomfånget i förhållande till vad som gäller f.n. Mönsterrätten föreslås nämligen bereda skydd inte bara mot tillverkning av mönsterskyddade varor och mot saluhållande och import av varor, som har framställts utan mönsterhavarens tillstånd och som inte väsentligen skiljer sig från mönstret, utan också mot utbudande, försäljning, överlåtelse — på annat sätt än genom försäljning — och uthyrning av sådana varor. Under remissbehandlingen har inte riktats några principiella erinringar mot denna utvidgning. Jag vill också biträda förslaget i denna del. I detta sammanhang bör särskilt understrykas betydelsen av att till skillnad från vad som gäller inom patenträtten ett faktiskt användande av en mönsterskyddad vara inte kommer att omfattas av mönsterrätten, vare sig det sker i en rörelse eller det sker på annat yrkesmässigt sätt. En motsatt ståndpunkt skulle uppenbarligen innebära att skyddet sträcktes alldeles för långt och att ett stort antal näringsutövare belastades med en betungande undersökningsplikt som i många fall skulle vara praktiskt omöjlig att fullgöra.

En remissinstans har ifrågasatt om inte också yrkesmässig utlåning bör omfattas av mönsterskyddet. Alldeles bortsett från att den praktiska betydelsen av en sådan utvidgning av skyddet med säkerhet skulle bli mycket ringa — utlåning innebär vederlagsfri upplåtelse och torde kunna tänkas förekomma bara i välgörande syfte eller i allmän verksamhet — synes det principiellt riktiga vara att under ensamrätten inrymma bara sådant utnyttjande av mönstret som kan vara av ekonomisk betydelse för mönsterhavaren. Dennes ekonomiska intressen torde i utlåningsfallen bli fullt ut tillgodosedda genom bestämmelserna om skydd mot olovlig tillverkning och import. Risken för att mönsterskyddsbestämmelserna skall kringgås genom att en mönstervara som ett led i en större affärstransaktion upplåts till annan utan särskilt vederlag torde vara ringa, eftersom man vid bedömning av om det verkligen är fråga om vederlagsfri upplåtelse måste ta hela den föreliggande situationen i betraktande och en sådan bedömning ofta torde leda till att upplåtelsen anses som uthyrning.

En svensk mönsterskyddslag kan inte sträcka sina verkningar utanför svenskt territorium. En i Sverige mönsterskyddad vara kan alltså obehindrat tillverkas utomlands. Mönsterhavarens intressen tillgodoses här genom att import till Sverige får ske bara med hans tillstånd. Utredningen anser emel-

lertid att undantag bör göras för vissa speciella importsituationer. Om den svenske mönsterhavaren själv tillverkar varan utomlands eller är generalagent för den utländske tillverkaren, bör tredje man enligt utredningen fritt få införa en här mönsterskyddad vara som han har förvärvat på den utländska marknaden eller som han har köpt utomlands av tillverkaren för import till Sverige.

Vid remissbehandlingen har denna fråga varit omstridd. Några remissinstanser har tillstyrkt utredningens förslag under hänvisning till dess betydelse för en effektiv konkurrens och har hänvisat till att likartade regler anses gälla inom varumärkesrätten. Dessa remissorgan vill att undantag skall gälla också när varan har tillverkats utomlands enligt licens av den svenske mönsterhavaren. Flera remissinstanser, däribland näringslivets organisationer, har emellertid riktat skarp kritik mot utredningens förslag och har hävdade att mönsterrätten liksom patenträtten bör omfatta all import. De har anfört bl.a. att den föreslagna regleringen skulle göra det omöjligt för den som har mönsterrätt såväl i Sverige som i utlandet att upplåta ensamrätt till mönstret enbart för Sverige. Förslaget skulle även få exporthindrande verkan genom att en svensk mönsterhavare kan bli ovillig att upplåta tillverkningsrätt till utländska företag, om han riskerar att de utomlands tillverkade varorna utan hinder av mönsterrätten kan införas till Sverige.

Denna fråga om s.k. parallellimport synes vara av betydelse framför allt inom varumärkesrätten. Inom patenträtten däremot har behov av motsvarande inskränkningar i ensamrätten inte gjort sig gällande. Där upprätthålls principen om ensamrättens territoriella exklusivitet utan undantag. Detta har hitintills inte visat sig medföra några nämnvärda nackdelar. Det finns enligt min mening ingen anledning att införa en avvikande reglering inom mönsterrätten. Om man i likhet med utredningen vill anlägga ett rent mönsterrättsligt betraktelsesätt, synes detta snarast leda till ett resultat motsatt det som utredningen har kommit till. Undantag av den art som utredningen har föreslagit skulle utgöra ett allvarligt ingrepp i mönsterrätten och skulle avsevärt minska dess värde. I det avseendet delar jag de kritiska synpunkter som har förts fram under remissbehandlingen. Från konkurrensbegränsningssynpunkt synes det närmast finnas än mindre skäl på mönsterområdet än på patentområdet att avvika från principen om skyddsrettens territoriella exklusivitet. Jag hänvisar i den delen till vad jag har anfört i det föregående om risken för konkurrensbegränsande verkningar av ett utvidgat mönsterskydd.

Jag vill således förorda, att mönsterrätten får bereda skydd mot alla former av yrkesmässig import av mönstervaror som sker utan mönsterhavarens tillstånd. Detta får viss betydelse när det gäller att bedöma förutsättningarna för sådan konsumtion av mönsterrätten som anses inträda, när en mönstervara med mönsterhavarens samtycke har förts ut på marknaden,

och som innebär att mönsterhavaren inte kan åberopa ensamrätten beträffande senare utnyttjanden av samma vara. I enlighet med vad jag nu har anfört om mönsterrättens territoriella exklusivitet äger sådan konsumtion rum endast inom det land där varan har förts ut på marknaden. Import till annat land, där varan är mönsterskyddad, och annat utnyttjande av varan i det landet kan däremot ske endast med tillstånd av den som innehar mönsterrätten där. Om en mönsterhavare har ensamrätt inte bara i Sverige utan också i ett annat land och någon där har inköpt mönsterskyddade varor, som lovligen har förts ut på marknaden, kan således konsumtion inte åberopas när det gäller utnyttjande av varan i Sverige. Det innebär mönsterintrång att föra in varorna här i landet utan tillstånd.

Vad utredningen har anfört i fråga om övriga utnyttjandeformer har inte föranlett några erinringar under remissbehandlingen, och jag kan i allt väsentligt ansluta mig till dessa uttalanden. Jag vill emellertid särskilt framhålla att varje led i en mönstervaras exploatering skall bedömas självständigt i mönsterrättsligt avseende. Bortsett från vad som gäller om s.k. konsumtion är sålunda frågan om ett visst led omfattas av ensamrätten i princip oberoende av vad som i detta hänseende gäller om ett annat led. Tillverkning eller import omfattas alltså av ensamrätten även om de tillverkade eller importerade varorna t.ex. skall säljas först efter skyddstidens utgång och försäljningen således bli fri.

Skyddets omfattning

Med den begränsning av tillämpningsområdet för den nu gällande mönsterlagen som följer av att skydd kan beredas bara för alster inom metallindustrin föreligger inte något behov att ytterligare inskränka mönsterskyddets verkningar till att omfatta bara vissa bestämda varuslag. Ett registrerat mönster ger således f. n. ett totalt skydd mot efterbildningar inom hela metallindustrins område. Läget blir emellertid ett annat när man, som nu föreslås, utvidgar mönsterskyddet till att gälla inom samtliga industrigrenar. Jag är i princip ense med utredningen om att skyddet enligt den nya lagen bör gälla endast i fråga om vissa från början bestämda varuslag. Att som ett par remissinstanser har förordat låta skyddet bli totalt och gälla alla tänkbara varuslag skulle enligt min mening föra för långt. Ett sådant system skulle nämligen kunna få inte obetydliga konkurrensbegränsande verkningar, samtidigt som det skulle innebära att man sträckte mönsterskyddet betydligt längre än som betingas av önskemålet att stimulera till nyskapande på mönsterområdet och bereda mönsterhavarna ett rimligt mått av trygghet och säkerhet.

En sådan avgränsning av skyddsomfånget som det här gäller kan åstadkommas på olika sätt. Som utredningen har framhållit kan det ligga nära till hands att utnyttja ett klassificeringssystem och låta skyddet omfatta endast varor inom den klass som mönstret kommer att tillhöra. Ett sådant

system skulle visserligen underlätta för formgivare och fabrikanter att göra sig underrättade om huruvida en registrering föreligger som hindrar dem att utnyttja ett visst mönster för en bestämd vara eller grupp av varor. Å andra sidan skulle metoden sannolikt ofta leda till en sakligt olämplig avgränsning av skyddsomfånget. Av praktiska skäl måste klassindelningen bli i viss mån schematisk och antalet klasser begränsat. Att låta skyddsomfånget följa klassindelningen kan därför lätt leda till att skyddet sträcks längre än som är sakligt motiverat och t.o.m. kanske längre än sökanden egentligen avsett. Omvänt kan det tänkas att sökandens bristande förtrogethet med klassificeringssystemet medför att ett mönster klassas på sådant sätt att vissa varor i direkt strid med sökandens intentioner faller utanför skyddsområdet enbart på den grund att de formellt tillhör en annan klass.

Den principiellt riktigaste metoden, som också torde vara bäst ägnad att leda till materiellt tillfredsställande resultat i de enskilda fallen, synes vara att det läggs i sökandens hand att bestämma vilka varuslag han vill att skyddet skall omfatta. Detta är också utredningens ståndpunkt, vilken har vunnit gillande av flertalet remissinstanser. Förslaget innebär, att registrering skall ske inte för varor eller varuslag tillhörande viss klass utan för de varor eller varuslag som sökanden har angett i sin ansökan och att skyddet därefter skall omfatta de varor för vilka registrering har skett. Jag finner en sådan ordning ändamålsenlig och biträder förslaget.

Denna lösning innebär att det inte får någon rättslig betydelse i fråga om skyddsomfånget till vilken klass ett registrerat mönster hänförs. En annan sak är att man i praktiken bör kunna räkna med att det normalt skall råda överensstämmelse mellan det rättsliga skyddsomfånget och mönstrets klassificering. Den som vill utnyttja ett mönster för en viss vara bör med andra ord kunna vinna ett rimligt mått av säkerhet även om han inskränker sina undersökningar till att gälla registreringar inom den klass varan tillhör. En förutsättning är givetvis att man får ett efter varusortimenten på marknaden väl anpassat klassificeringssystem och att detta tillämpas på ett förnuftigt och smidigt sätt. Uppenbart är att registreringsmyndigheten vid klassificeringen bör fästa stort avseende vid sökandens egna önskemål och synpunkter.

Patent- och registreringsverket har i detta sammanhang uppmärksammat vissa frågor som sammanhänger med nyhetsgranskningens omfattning. Enligt verket bör denna granskning kunna i huvudsak begränsas till att gälla registreringar och ansökningar inom den klass till vilken sökanden hänför mönstret. En utvidgning av granskningen till att omfatta andra klasser bör ske bara om sökanden uttryckligen begär det och erlägger den högre avgift som utvidgningen medför.

Jag är inte beredd att nu i detalj ta ställning till frågor om granskningens omfattning. Dessa kommer att regleras i den tilltänkta tillämpningskun-

görelsen till den nya lagen. I princip bör det visserligen åligga sökanden att ange till vilka varuklasser mönstret enligt hans mening skall hänföras men det ankommer ytterst på registreringsmyndigheten att avgöra klassificeringsfrågan med ledning av sökandens varuuppgift. Sedan myndigheten bestämt till vilka klasser mönstret skall hänföras, måste granskningen givetvis omfatta dessa klasser. Eftersom det emellertid enligt förslaget i princip skall gälla ett krav på absolut nyhet, kan man inte uppställa någon kategorisk regel om att granskning aldrig behöver ske inom andra klasser. I gränsfall torde det vara oundvikligt att granskningen utvidgas. Som patent- och registreringsverket har antytt blir frågan om granskningens omfattning särskilt av betydelse när det gäller ornament. Om sökanden uttryckligen begär granskning också inom annan klass, bör hans önskemål efterkommas. Oavsett om en utvidgad granskning sker på myndighetens initiativ eller på sökandens begäran, skall givetvis avgifterna bestämmas med utgångspunkt från det antal klasser som granskningen omfattar.

Inom ramen för den bestämning av skyddets omfattning som ligger i begränsningen till vissa angivna varor uppkommer fråga om skyddsomfånget, dvs. huruvida registreringen skall skydda bara mot utnyttjande av mönster som helt överensstämmer med det registrerade mönstret eller om skyddet också i någon utsträckning skall omfatta sådana mönster som företer på visst sätt bestämd likhet med det registrerade. Utredningen har stannat för det senare alternativet. Dess förslag innebär att man vid fastställande av likhetskravet använder samma normer som när det gäller att fixera skillnadskravet. Skyddet skall alltså enligt förslaget omfatta också mönster som inte väsentligen skiljer sig från det registrerade mönstret.

Utredningens ståndpunkt i detta hänseende har vunnit allmän anslutning under remissbehandlingen. Också för egen del ansluter jag mig till förslaget, som från både praktiska och principiella synpunkter synes leda till en naturlig och lämplig avgränsning av skyddsomfånget. Att skyddet utsträcks till att omfatta också mönster som inte helt överensstämmer med men dock företer påtagliga likheter med det registrerade synes nödvändigt för att mönsterrätten skall få erforderlig styrka och på ett effektivt sätt kunna tillgodose de ändamålssynpunkter som bär upp mönsterskyddslagstiftningen. Jag finner det också lämpligt att likhetskravet korresponderar mot det skillnadskrav som enligt förslaget skall utgöra en skyddsförutsättning. Som utredningen har påpekat medför dess förslag bl.a. den fördelen, att man på mönsterområdet slipper praktiskt taget alla fall av s.k. beroendeförhållanden, dvs. fall då visserligen skillnadskravet är uppfyllt men mönsterhavaren ändå inte kan utnyttja mönstret utan tillstånd av annan mönsterhavare med vars registrerade mönster det nya mönstret företer likheter. Sådana beroendeförhållanden, med de olägenheter de för med sig för både mönsterskapare och fabrikanter, skulle kunna uppkomma om kravet på likhet vid bestämmande av skyddsomfånget sätts lägre än kravet

på skillnad som skyddsförutsättning. De skäl som utredningen har anfört mot att på mönsterområdet ge rum för sådana beroendeförhållanden finner jag övertygande. Utredningens ståndpunkt medför bl.a. ökad säkerhet för att ett mönster som efter verkställd nyhetsgranskning vinner registrering också kan utnyttjas av mönsterhavaren utan att denne riskerar att begå intrång i annans mönsterrätt — under förutsättning givetvis att nyhetsgranskningen har varit effektiv och fullständig. Detta bidrar uppenbarligen till att stärka mönsterrättens förmögenhetsrättsliga värde.

Som utredningen har framhållit torde man emellertid inte kunna undvika ett bestämt slag av beroendeförhållanden. Om ett mönster i sig har upptagit ett tidigare registrerat mönster kan det visserligen föreligga så väsentlig skillnad mellan de båda mönstren vid den totaljämförelse som skall ske vid prövningen av registreringsansökningen att skillnadskravet kan anses uppfyllt. Som exempel har utredningen nämnt, att ett klubbmärke, som åtnjuter skydd, anbringas på en klubbjacka för vilken mönsterskydd därefter söks. Enligt utredningen bör den tidigare mönsterhavaren i princip åtnjuta skydd mot att hans mönster utnyttjas på detta sätt. Den lösning av problemet som utredningen har föreslagit innebär, att ett mönster, som i sig har tagit upp ett tidigare för annan registrerat mönster i dess helhet, inte får registreras utan tillstånd av den som innehar rätten till det sistnämnda mönstret. Att beroendeförhållandet på detta sätt blir reglerat redan på registreringsstadiet finner jag i likhet med patent- och registreringsverket vara en fördel. Jag vill därför biträda utredningens förslag i denna del. Den regel som utredningen har föreslagit bör enligt min mening gälla också det fallet att ett mönster i sig har upptagit ett mönster som inte väsentligen skiljer sig från ett tidigare registrerat mönster, dvs. ligger inom det äldre mönstrets skyddsomfång.

Jag delar helt näringsfrihetsrådets uppfattning att skyddsomfånget inte får ges en sådan utformning att en bakomliggande teknisk idé faktiskt kan komma att skyddas. I detta hänseende vill jag hänvisa till vad jag har anfört i det föregående vid behandlingen av frågan om en särskild undantagsregel för sådana fall som avses i näringsfrihetsrådets yttrande. Som framgår av vad jag därvid har uttalat förblir mönsterskyddet enligt mitt förslag ett rent utseendeskydd.

En remissinstans har föreslagit att mönster som frambragts hos myndighet som avses i 2 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen inte skall vara föremål för mönsterrätt och har härvid hänvisat till bestämmelserna i 9 § upphovsrättslagen, enligt vilken handlingar som upprättats hos sådan myndighet inte är föremål för upphovsrätt. De skäl som har föranlett denna bestämmelse och som nära sammanhänger med principen om allmänna handlingars offentlighet gör sig emellertid inte gällande på samma sätt på mönsterområdet. Det ligger betydligt närmare till hands att här dra en parallell med förhållandena på patentområdet. Någon inskränkning i möj-

ligheten att få patent på uppfinningar som har gjorts hos myndighet gäller emellertid inte enligt PatL, som i den delen överensstämmer med tidigare gällande rätt. Jag finner inte heller anledning att från den nya mönsterskyddslagens tillämpningsområde göra undantag för mönster som har skapats hos statlig eller kommunal myndighet.

Skyddstiden

Frågan om skyddstidens längd är ett av de viktigaste spörsmålen vid en revision av mönsterlagstiftningen. F. n. gäller en skyddstid av fem år från den dag då registreringsansökningen gjordes. Den kan inte förlängas. I Danmark och Norge är skyddstiden maximalt femton år, uppdelad på treårsperioder. Utredningens förslag, att skyddstiden skall bestämmas till fem år med möjlighet till förlängning för ytterligare två femårsperioder, eller således till maximalt femton år, har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av det övervägande flertalet av remissinstanserna. Även jag vill med hänvisning bl. a. till intresset av att stimulera till nyskapande på mönsterområdet och till önskemålet att få nordisk rättslikhet på området ansluta mig till förslaget. Mönsterregistrering skall alltså enligt vad jag föreslår gälla intill dess fem år har förflutit från ansökningsdagen men på begäran kunna förnyas för ytterligare två femårsperioder. Jag kan i likhet med vissa remissinstanser instämma i utredningens uttalande om vikten av att förnyelse sker endast när detta är företagsekonomiskt motiverat. Förnyelseavgifterna bör därför bestämmas enligt en progressiv skala och till sådana belopp att man i görligaste mån undgår förnyelse i förråds- eller defensivsyfte.

Arbetstagarmönster

Till skillnad från vad som gäller i fråga om uppfinningar finns inte några bestämmelser om rätten till mönster som har framställts av en arbetstagare i hans anställning eller av en uppdragstagare vid fullgörande av uppdraget, s. k. arbetstagarmönster. Med hänsyn till det snävt begränsade tillämpningsområdet för gällande lag om mönster torde frågan hittills också ha varit av underordnad praktisk betydelse. Man har därför få hållpunkter för vad som idag kan anses vara gällande rätt på området.

Med ett sådant utvidgat mönsterskydd som nu föreslås framträder på ett helt annat sätt det praktiska intresset av att frågan om arbetstagarmönster blir löst. Det gäller emellertid här inte i första hand en mönsterrättslig fråga utan ett spörsmål som måste besvaras från arbetsrättsliga utgångspunkter

och med tillämpning av allmänna arbetsrättsliga grundsatser. Att mönsterskyddsutredningen har avstått från att inom ramen för sitt uppdrag lägga fram förslag till en reglering av frågan framstår mot denna bakgrund som följdriktigt. Utredningen har emellertid härvid utgått från att frågan om arbetstagarmönster skall bli föremål för särskild utredning och att en eventuell lagstiftning samordnas med lagstiftningen om rätten till arbetstagares uppfinningar och med en motsvarande lagstiftning på det upphovsrättsliga området.

Önskemålet om särskild utredning har vunnit stöd hos åtskilliga remissinstanser. Jag vill inte heller utesluta att det kan visa sig nödvändigt att låta utreda frågan med sikte på att få till stånd en särskild lagstiftning i ämnet. Av flera skäl anser jag emellertid att tiden ännu inte är mogen här för. Som utredningen har framhållit bör en sådan lagstiftning samordnas med bl.a. lagstiftningen om rätten till arbetstagares uppfinningar. Frågan om revision av 1949 års lagstiftning på detta område har nyligen varit föremål för utredning. Det lagförslag som lades fram år 1964 (SOU 1964: 49) blev emellertid hårt kritiserat, och det torde inte kunna läggas till grund för lagstiftning. Vid Nordiska rådets 16:e session i Oslo i februari 1968 antogs en rekommendation till regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att ta upp överläggningar med sikte på att få till stånd enhetlig lagstiftning om arbetstagares uppfinningar och därvid lägga den gällande svenska lagstiftningen till grund för förhandlingarna. Rekommendationen har föranlett initiativ till förnyade nordiska departementsöverläggningar. Enligt min mening bör resultatet av dessa överläggningar avvaktas, innan frågan om arbetstagarmönster tas upp. Härtill kommer att man ännu saknar underlag för att bedöma hur en lagstiftning på detta område bör utformas inom ramen för en mönsterskyddslag med så generell räckvidd som nu föreslås. Först sedan den nya lagen har varit i tillämpning någon tid kommer ett tillräckligt erfarenhetsmaterial att vara tillgängligt.

Det avgörande skälet för mitt ställningstagande ligger emellertid på ett annat plan. Både på patentområdet och på mönsterområdet synes hithörande frågor lämpa sig väl för en reglering på frivillighetens väg genom överenskommelser mellan arbetsmarknadens huvudorganisationer. Den i princip dispositiva karaktären av 1949 års lag om rätten till arbetstagares uppfinningar har också utnyttjats för sådana överenskommelser, som till viss del satt lagens bestämmelser ur spel. Något hinder att frågan om arbetstagarmönster regleras på motsvarande sätt föreligger givetvis inte, och jag anser att den vägen bör prövas i första hand. Sedan numera kollektivavtal kan slutas också för statliga tjänstemän, kan en avtalsmässig reglering i princip ske över hela fältet. Jag fäster stor vikt vid att de två största arbetstagarorganisationerna, LO och TCO, i sina yttranden har förordat att det tills vidare lämnas åt arbetsmarknadens parter att lösa frågan om arbetstagarmönster genom frivilliga överenskommelser. Först om det visar sig

omöjligt att på denna väg nå en tillfredsställande lösning, är jag beredd att ta upp frågan om en utredning.

Hur rättsläget kommer att gestalta sig, om eller så länge frågan om rätten till arbetstagarmönster inte blir löst vare sig genom överenskommelser på arbetsmarknaden eller lagstiftningsvägen är som jag redan har antytt ovisst. Uppenbart är emellertid att tillkomsten av den nya mönsterlagen inte i och för sig medför någon ändring i förhållande till vad som gäller redan nu i fråga om mönster inom metallindustrin. En annan sak är, att den nya lagstiftningen innebär en väsentlig utvidgning av det område inom vilket frågan får praktisk betydelse.

Det finns inte anledning att här gå närmare in på spørsmålet om innebörden av gällande rätt. Det måste besvaras med tillämpning av allmänna arbetsrättsliga regler. Den principiella utgångspunkten måste emellertid vara, att det primärt är mönsterskaparen som innehar rätten till sin skapelse. Sätillvida gäller också här den grundsats som i fråga om arbetstagares uppfinningar har kommit till uttryck i 2 § första stycket 1949 års lag om rätten till arbetstagares uppfinningar, och så långt är jag alltså ense med utredningen. Därmed är emellertid inte sagt att det måste förutsättas ett uttryckligt avtal mellan arbetsgivaren och arbetstagaren för att rätten i ett enskilt fall i stället skall anses tillkomma den förre. Speciellt när det gäller särskilt anställda formgivare ligger det nära till hands att i själva tjänsteavtalet intolka en rätt för arbetsgivaren att utan särskilt medgivande av den anställde och normalt utan annan ersättning än som inryms i dennes löneförmåner tillgodogöra sig resultaten av den anställdes mönsterskapande verksamhet. I vissa fall kan dock omständigheterna vara sådana att arbetsgivaren visserligen bör anses ha rätt att omedelbart på grund av anställningsförhållandet inträda i arbetstagarens rätt till mönstret men endast under förutsättning att han utger skälig ersättning. För dessa bedömanden bör de principer som ligger till grund för den legislativa och avtalsmässiga regleringen i fråga om rätten till arbetstagares uppfinningar kunna tjäna till ledning. Det är dock inte möjligt att ställa upp några allmängiltiga regler. Spørsmålet får lämnas till rättstillämpningen att avgöras från fall till fall under hänsynstagande till samtliga föreliggande omständigheter.

Skydd mot s.k. slavisk efterbildning

Med s. k. slavisk efterbildning brukar förstås mycket närgånget efterbildande av annans arbetsresultat, bl. a. när det gäller en varas utformning. Under mönsterskyddsutredningens arbete har bl. a. från textilindustrins sida förts fram önskemål om att vid sidan av mönsterrätten införs ett av registrering oberoende skydd mot sådana efterbildningar för fall då mönsterskydd inte kan komma ifråga, exempelvis på den grund att nyhetskravet inte är uppfyllt. Utredningen har emellertid efter övervägande av tänkbara

möjligheter att tillgodose detta önskemål avvisat tanken att inpassa någon sådan form av skydd i det föreslagna mönsterrättssystemet, en tanke som utredningen har funnit mindre väl förenlig med allmänna mönsterrättsliga grundsatser. Denna ståndpunkt har vunnit allmän anslutning hos remissinstanserna. Jag finner också för egen del att utredningen förebragt övertygande skäl mot att det vid sidan av mönsterskyddet skapas en särskild form av skydd mot slavisk efterbildning.

Vid mitt ställningstagande har jag i likhet med mönsterskyddsutredningen också beaktat att föreliggande behov av sådant skydd åtminstone i viss omfattning torde kunna tillgodoses inom ramen för lagstiftningen mot illojal konkurrens. I det förslag till lag om otillbörlig konkurrens som utredningen om illojal konkurrens har lagt fram — och som också har remissbehandlats — finns en bestämmelse om att den som obehörigen använder eller ger annan del av teknisk förebild, vilken har anförtrotts honom för utförande av arbete eller för affärsändamål, skall kunna ådömas ansvar. En bestämmelse av detta slag torde ge vissa möjligheter att ingripa mot en del fall av missbruk av mönster. Förslaget innehåller också en allmän bestämmelse om att i näringsverksamhet inte får vidtas konkurrensåtgärd genom vilken hederlighet och god affärsmoral sätts åsido gentemot konsument eller näringsidkare. Enligt vad utredningen framhåller i sitt yttrande över förslaget till lag om mönster skall denna bestämmelse visserligen i princip inte tillämpas subsidiärt i förhållande till sistnämnda lag, men det kan enligt utredningen dock tänkas att särskilt förkastliga former av slavisk efterbildning kan förbjudas med stöd av bestämmelsen.

Det är visserligen inte möjligt att nu uttala sig om huruvida detta lagförslag kommer att leda till lagstiftning eller om och i så fall i vilken form bestämmelser av antytt slag kommer att ingå i en ny lagstiftning på området. Förslaget ger dock en anvisning om att de nu aktuella problemen rörande slavisk efterbildning kan få sin lösning inom ramen för en sådan lagstiftning. Alldeles bortsett från de sakliga skäl som kan anföras mot att söka en lösning av dessa problem genom mönsterrättsliga skyddsbestämmelser, bör uppenbarligen ett slutligt ställningstagande till det berörda lagförslaget inte föregripas. Jag kommer emellertid att ta upp frågan i hela dess vidd i samband med att förslaget om en revision av lagstiftningen mot illojal konkurrens tas upp till slutlig prövning.

Skydd för brukskonst

Efter en mycket ingående undersökning har utredningen lagt fram förslag till vissa ändringar i 1960 års upphovsrättslag i fråga om skyddet för konsthantverk och konstindustri. Dessa båda uttryck bör enligt utredningens mening ersättas med den gemensamma beteckningen *b r u k s k o n s t*, som har sin motsvarighet i danskt och norskt språkbruk. En remissinstans

har föreslagit att i stället uttrycket »nyttokonst» används. Av hänsyn främst till önskvärdheten av nordisk enhetlighet förordar jag dock utredningens förslag.

I Storbritannien tillämpas ett system för gränsdragning mellan upphovsrätt och mönsterrätt som i korthet går ut på att serietillverkade produkter inte åtnjuter upphovsrättsligt skydd utan endast mönsterskydd. Att införa det brittiska systemet i Sverige skulle som utredningen har framhållit innebära en försämring av det nuvarande rättsskyddet. Som några remissinstanser har påpekat skulle en övergång till ett helt nytt system dessutom innebära stora olägenheter. Den gällande ordningen är också den som allmänt förekommer bland Bernunionens mera betydande länder, om man undantar Storbritannien. Jag ansluter mig därför till utredningens ståndpunkt och finner inte skäl att föreslå några särbestämmelser för serietillverkade produkter eller över huvud några särskilda regler om gränsdragningen mellan upphovsrätt och mönsterrätt. Till frågan om s.k. dubbelt skydd återkommer jag i det följande.

Beträffande den upphovsrättsliga skyddstiden för verk av brukskonst föreslog auktorrättskommittén i sitt betänkande år 1956 att samma skyddstid skulle gälla som för övriga konstverk, dvs. till utgången av femtionde året efter upphovsmannens dödsår. Vid remissen till lagrådet av förslaget till upphovsrättslag biträdde också föredragande departementschefen detta förslag. Lagrådet förordade inte någon annan lösning men påpekade att frågan ägde samband med mönsterrätten. I propositionen togs därför inte slutlig ståndpunkt till frågan utan ställningstagandet sköts upp i avvaktan på att arbetet på en revision av mönsterrätten blev slutfört. I UHL behölls i enlighet härmed den tidigare gällande regeln om en tioårig skyddstid för verk av konsthantverk och konstindustri, räknat från verkets offentliggörande eller, om verket inte var offentliggjort vid konstnärens död, från dennes dödsår. Som ett provisorium föreskrevs vidare, att om rätt till sådant verk annars skulle upphöra vid utgången av något av åren 1960—1970, rätten skall gälla intill utgången av år 1971.

Mönsterskyddsutredningen föreslår nu att skyddstiden för verk av brukskonst skall vara densamma som för annan konst. Utredningen åberopar främst att man av principiella skäl och med hänsyn till att gränsen mellan de olika konstarterna i praktiken ofta är flytande inte bör göra någon skillnad i skyddshänseende mellan brukskonst och annan konst men hänvisar också till de internationella aspekterna och önskemålet om nordisk rättslikhet. Till motverkande av de risker för dubbelskapande inom området för brukskonst som en förlängning av skyddstiden kan tänkas medföra föreslår utredningen att skärpta krav iakttas vid bedömningen av vad som skall anses vara verk av brukskonst.

Det stora flertalet av remissinstanserna har tillstyrkt utredningens förslag i denna del. Några handelskammare förordar dock en skyddstid på 20

eller 30 år och två instanser anser att samma skyddstid som för mönster bör gälla.

Utredningens uttalande att den nuvarande tioåriga skyddstiden inte synes ha några förespråkare har alltså bestyrkts under remissbehandlingen. Även jag anser att utgångspunkten för den fortsatta prövningen bör vara att skyddstiden skall förlängas. När det gäller att bestämma skyddstidens längd bör beaktas att frågan gäller endast produkter som har fått en sådan individuell och konstnärlig gestaltning att de är att anse som konstverk. I likhet med majoriteten av remissinstanserna tillstyrker jag utredningens förslag att kraven på konstnärlighet skärps. Som jag kommer att utveckla närmare i det följande innebär denna skärpning att det i framtiden i princip skall ställas lika höga krav i detta hänseende när det gäller verk av brukskonst som i fråga om andra konstverk. Under sådana förhållanden finns det enligt min mening inte skäl att föreskriva kortare skyddstid för verk av brukskonst än för konstverk i allmänhet. I våra nordiska grannländer liksom i ett flertal andra länder inom Bernunionen har sedan länge gällt en femtioårig skyddstid även för verk av brukskonst. Denna ordning synes inte ha medfört några olägenheter. I likhet med utredningen anser jag att riskerna för ogynnsamma verkningar för prisbildningen inte bör överdrivas. Också de övriga skäl utredningen har anfört till stöd för sitt förslag i denna del finner jag övertygande. Jag förordar i enlighet härmed att skyddstiden för verk av brukskonst blir lika lång som för andra verk av bildande konst.

Som jag nyss nämnde har utredningen förutsatt, att man vid bedömningen av vad som skall anses utgöra verk av brukskonst skärper kraven på individualitet och konstnärlig gestaltning i förhållande till vad som hittills har gällt i praxis. Jag biträder i princip denna uppfattning, som har vunnit livlig och praktiskt taget enhällig anslutning av remissinstanserna.

Bakgrunden till både utredningens och min egen ståndpunkt i denna del är, att sannolikheten för dubbelskapande med därav följande olägenheter är större när det gäller brukskonst än i fråga om exempelvis bildkonst. Utformningen av bruksföremål är mer eller mindre bunden av funktionella hänsyn med härav följande begränsning av variationsmöjligheterna. Det bör därför vara ett krav för erhållande av upphovsrättsligt skydd på brukskonstområdet att produkten fått en sådan individuell och konstnärlig gestaltning att risken för att samma produkt också skall framkomma genom annans självständiga skapande är obefintlig eller i varje fall mycket ringa. Som utredningen framhåller har man hittills i praxis inte ställt särskilt stränga krav i detta hänseende. Åtminstone delvis torde detta bero på att det f.n. inte finns några andra möjligheter att få skydd för produkter av brukskonst utanför metallindustrins område. I och med att ett generellt mönsterskydd införs skapas emellertid helt nya förutsättningar för att upprätthålla ganska stränga krav på konstnärlighet när det gäller att bestämma

den ram inom vilken verk av brukskonst skall beredas upphovsrättsligt skydd, eftersom de produkter som lämnas utanför detta skyddsområde i stor utsträckning i stället kan beredas mönsterskydd.

Det ställer sig emellertid svårt att ge några närmare riktlinjer för hur eller var gränsen skall dras. Syftet att så långt det är möjligt undgå riskerna för dubbelskapande inom det upphovsrättsliga skyddsområdet bör som nämnts vara allmänt vägledande. Som utredningen har framhållit torde detta innebära bl.a., att de tre alster som senast har bedömts av högsta domstolen — en stol, en bokhylla och en väggspegel — i framtiden inte skall anses uppfylla kraven på konstnärlighet och individuell prägel. Beträffande rent dekorativa element torde det inte finnas skäl att tillämpa andra normer än dem som tillämpas för bildkonst i allmänhet. Men även i övrigt synes bedömningen av alster av brukskonst böra så långt det är möjligt ske utifrån samma värderingar som är vägledande vid bedömningen av alster av exempelvis bildkonst eller skulptur. Sålunda bör endast sådana produkter beredas skydd som enligt allmänt förhärskande uppfattning bedöms som produkter av konstnärligt skapande, låt vara att det i fråga om vissa produkter med hänsyn till de begränsade variationsmöjligheterna kan finnas anledning att visa jämförelsevis stor generositet.

Utredningens uttalanden om betydelsen av god tro vid dubbelskapande eller utnyttjande av skyddade brukskonstverk och om bevisprövningen vid bedömning av om efterbildning föreligger har inte rönt gensagor under remissbehandlingen och föranleder inte heller några principiella invändningar från min sida.

Jag delar utredningens uppfattning att det f.n. inte finns anledning att inrätta ett särskilt s a k k u n n i g o r g a n för att tillhandagå med uttalanden om huruvida förutsättningar föreligger för att bereda verk av brukskonst upphovsrättsligt skydd. Härvid förutsätter jag att Svenska slöjdförningens opinionsnämnd också framdeles kommer att utnyttjas för detta ändamål. Till frågan om statligt stöd åt nämndens verksamhet kan det bli anledning att återkomma i annat sammanhang, men det synes inte finnas skäl att nu göra några uttalanden i denna fråga.

Det är allmänt godtaget inom upphovsrätten att ny lagstiftning i princip skall tillämpas även på ä l d r e v e r k, dvs. verk som har tillkommit före den nya lagstiftningens ikraftträdande. Eftersom den nu föreslagna lagstiftningen innebär en avsevärd förlängning av skyddstiden, skulle emellertid en strikt tillämpning av denna princip i vissa fall medföra ett återupplivande av skyddet för verk som har tillkommit för mycket lång tid sedan. Detta skulle uppenbarligen kunna medföra olägenheter för dem som har inrättat sig efter det rådande rättstillståndet. Utredningen har därför föreslagit den begränsningen i fråga om retroaktiv tillämpning av de nya reglerna att dessa skall gälla endast beträffande sådana äldre verk som vid ikraftträdandet fortfarande åtnjöt skydd, dvs. i huvudsak alster som har

offentliggjorts under 1950 eller senare. Härvid förutsätter utredningen vidare att äldre verk i princip skall beredas skydd endast om de uppfyller de stränga krav på individualitet och konstnärlig gestaltning som enligt förslaget skall tillämpas efter den nya lagens ikraftträdande. För att äldre verk som inte uppfyller dessa krav inte till någon del skall förlora det skydd som de åtnjuter f.n., föreslår emellertid utredningen en regel av innebörd att sådant verk skall äga upphovsrättsligt skydd enligt nuvarande bestämmelser under den skyddstid som nu gäller för det samt därutöver under en schablontid av tio år, räknat från den nya lagens ikraftträdande. Sådant skydd skall föreligga oberoende av när verket offentliggjordes. — Utredningens förslag är inte enhälligt. En minoritet om tre ledamöter föreslår att de nya reglerna blir gällande även beträffande verk som har offentliggjorts före år 1950.

I likhet med det stora flertalet remissinstanser anser jag praktiska skäl tala för majoritetens ståndpunkt. Dessa skäl bör enligt min mening bli avgörande. Jag biträder följaktligen utredningens förslag att de nya reglerna skall tillämpas på äldre verk endast om verket vid den nya lagens ikraftträdande åtnjöt skydd enligt äldre lag. Jag delar också utredningens — i denna del enhälliga — uppfattning att skydd enligt den nya lagstiftningen i princip bör beredas endast sådant äldre verk som uppfyller de skärpta krav på individualitet och konstnärlig gestaltning som enligt vad jag tidigare har anfört bör gälla som förutsättning för upphovsrättsligt skydd. Den särskilda övergångsbestämmelse som utredningen har föreslagit och som innebär, att äldre verk dock skall skyddas med tillämpning av nu gällande grundsatser i fråga om skyddsförutsättningarna under den skyddstid som gäller för verket enligt äldre lag samt därutöver under en tid av tio år från den nya lagens ikraftträdande, anser jag också lämplig, och jag godtar förslaget även i denna del.

Vad angår förhållandet mellan upphovsrätt och mönsterrätt har utredningen inte funnit skäl att förorda någon jämkning i den nuvarande regeln att upphovsrätt till ett verk kan göras gällande utan hinder av att verket har registrerats som mönster, s.k. dubbelt skydd. Förslaget har tillstyrkts av praktiskt taget samtliga remissinstanser och även jag biträder utredningens ståndpunkt. Regeln om dubbelt skydd i 10 § UhL bör dock underkastas en redaktionell jämkning.

Följdlagstiftning till mönsterskyddslagen m. m.

Som jag har anfört vid behandlingen av utredningens förslag till ny lag om mönster bör handlingar i ärende angående ansökan om registrering av mönster kunna beredas sekretessskydd i viss utsträckning. I enlighet med vad jag har utvecklat närmare i det föregående bör de grundläggande bestämmelserna om förutsättningarna för och omfattningen av sekretessskyddet tas upp i sekretesslagen. I 23 § nämnda lag finns f.n. bestämmelse

om hemlighållande av handlingar i ärenden angående ansökan om patent. I paragrafens andra stycke bör nu tas upp föreskrift om hemlighållande av handling i ärende angående ansökan om registrering av mönster. I övrigt föranleder förslaget till mönsterskyddslag och förslaget till lag om ändring i upphovsrättslagen vissa följdändringar i 14 kap. 5 § brottsbalken, 85 § utsökningslagen samt 1 och 2 §§ lagen den 1 december 1967 (nr 840) om patent- och registreringsverkets besvärsavdelning. Samtidigt bör viss jämkning ske i 30 § varumärkeslagen, så att där intagna bestämmelser om prioritet bringas i närmare överensstämmelse med motsvarande föreskrifter i 6 § PatL och 8 § förslaget till mönsterlag. Till frågan om den närmare innebörden av nu berörda lagändringar återkommer jag i det följande.

Skydd för vapen och andra officiella beteckningar

Genom bestämmelserna i 1960 års lagstiftning om skydd för vapen och vissa andra officiella beteckningar samt reglerna i 14 § 1. 1960 års VmL om förbud mot registrering av varumärke, i vilket intagits vapen eller beteckning som inte får brukas som varumärke, är föreskrifterna om sådant skydd i art. 6ter i Pariskonventionens Londontext uppfyllda för svensk rätts del. De svenska skyddsreglerna går i själva verket i vissa hänseenden längre än konventionen kräver. Rörande de överväganden som ligger till grund för 1960 års nu nämnda lagstiftning hänvisar jag till prop. 1960:167 s. 103 och 220 f.

Vid Pariskonventionens revision i Lissabon år 1958 gjordes vissa ändringar i art. 6ter i konventionen. I sak innebar ändringarna dels att skyddet för annat statseblem än statsflagga skall gälla endast under förutsättning att emblemet, märket eller stämpeln tagits upp på en förteckning som på visst sätt tillställts unionsländerna, dels att nya bestämmelser infördes om skydd för vissa internationella organisationers symboler och namn. Stockholmstexten av Pariskonventionen är i dessa hänseenden likalydande med Lissabontexten. Rörande bestämmelsernas närmare innebörd hänvisar jag till den redogörelse jag har lämnat i det föregående.

För att Sverige skall kunna tillträda Pariskonventionens Stockholmstext krävs att vår lagstiftning på detta område bringas i överensstämmelse med den i Lissabon reviderade art. 6ter.

Ändringen i konventionen i fråga om förutsättningarna för skydd av statseblem föranleder inte någon lagändring hos oss. Redan nu sträcker sig skyddet för statseblem enligt 1960 års lag om skydd för vapen och vissa andra officiella beteckningar samt 14 § 1. VmL längre än vad konventionen föreskriver, eftersom det inte i något fall krävs att emblemet finns upptaget på någon internationell förteckning. I princip bör en sådan generell reglering alltjämt gälla.

De nya reglerna om skydd för vissa internationella organisationers symboler och namn saknar emellertid motsvarighet i svensk lag utom såvitt

avser FN och IAEA. Av skäl som utredningsmannen har anfört bör det inte komma i fråga att i lag ange alla de övriga internationella organisationer som nu kan bli aktuella. I stället bör Kungl. Maj:t genom lag bemyndigas att förordna om tillämpning av dessa skyddsregler i fråga om de symboler för och namn på internationella organisationer som skall åtnjuta skydd enligt Pariskonventionen eller enligt annan internationell överenskommelse. En sådan fullmaktsbestämmelse bör som utredningsmannen har föreslagit lämpligen infogas i lagstiftningen om skydd för vapen och vissa andra officiella beteckningar. Den bör i huvudsak ges det innehållet att Kungl. Maj:t efter avtal med främmande stat eller med mellanstatlig organisation kan förordna att de nuvarande skyddsbestämmelserna i 1 § i 1960 års lag i ämnet skall äga motsvarande tillämpning i fråga om sådan organisations vapen, flagga, emblem eller benämning.

Utredningsmannen har föreslagit, att en sådan fullmaktsbestämmelse tas in som en ny 1 a § i 1960 års nyssnämnda lag och att i samband med att en kungörelse med förordnanden enligt denna paragraf utfärdas 1947 och 1961 års lagar om skydd för FN:s emblem och namn resp. IAEA:s emblem upphävs. Det är emellertid att märka, att skyddet för dessa båda organisationers emblem m. m. till skillnad från det skydd för statsemblem etc. som föreskrivs i 1 § 1960 års lag och skyddet enligt Pariskonventionen art. 6ter för internationella organisationers vapen m. m. inte är inskränkt till att avse emblemens eller FN-namnets användning i näringsverksamhet. Det blir därför nödvändigt att antingen låta 1947 och 1961 års lagar fortfara att gälla eller också i 1960 års lag eller på annat lämpligt ställe i lagstiftningen ta upp en särskild bestämmelse om FN:s emblem och namn samt IAEA:s emblem, i sak överensstämmande med föreskrifterna i nu gällande särskilda lagar i ämnet. Med hänsyn till önskvärdheten att vinna större enhetlighet och överskådlighet i lagstiftningen om skydd för vapen och andra symboler eller beteckningar vill jag för egen del förorda att såväl 1960 års lag som 1947 och 1961 års särskilda lagar nu ersätts av en enda ny lag om skydd för vapen och vissa andra officiella beteckningar. I samband därmed kan en lagteknisk förenkling av regelsystemet ske och bl. a. reglerna om påföljd för överträdelse av skyddsreglerna göras mer enhetliga.

En remissinstans har uttalat, att de nya skyddsbestämmelserna för internationella organisationers symboler m. m. inte bör få inkräkta på äldre rätt till kännetecken som är förväxlingsbara med de skyddade beteckningarna eller namnen. Denna synpunkt finner jag vara värd visst beaktande. Konventionen ger också i art. 6ter 1. c möjlighet att tillgodose önskemålet om undantag för äldre rättigheter. De nya skyddsreglerna behöver nämligen inte tillämpas till förfång för rättigheter som har förvärvats i god tro i resp. unionsland innan konventionen — dvs. i förevarande hänseende Lissabontexten av konventionen — trädde i kraft för det landet. Med utnyttjande av denna konventionsbestämmelse kan och bör enligt min mening åstadkom-

mas en ordning liknande den som har gällt i fråga om rätten att använda sådana emblem eller beteckningar som avses i 1960 års lag om skydd för vapen m. fl. beteckningar eller att använda FN:s resp. IAEA:s emblem eller FN:s namn utan hinder av bestämmelserna i 1947 resp. 1961 års lagar om skydd för dessa organisationers emblem m.m. I övergångsbestämmelserna till 1960 års lag föreskrevs, att den som före lagens ikraftträdande lovligt brukade viss beteckning alltjämt och utan hinder av lagens bestämmelser skulle få bruka beteckningen till utgången av år 1965, dvs. under en övergångstid av fem år. Liknande övergångsbestämmelser gällde enligt 1947 och 1961 års lagar i fråga om varumärke eller firma som lagligen registrerats före resp. lags ikraftträdande och i fråga om rätten att använda varumärke som begagnats före resp. lags utfärdande, varvid dock övergångstiden bestämdes till tre resp. tre och ett halvt år. Jag vill förordna att det i övergångsbestämmelserna till den nya lagstiftning som jag nu föreslår ges föreskrift av innebörd, att den som brukar viss beteckning vid den tidpunkt då Kungl. Maj:t med stöd av lagens bestämmelse om skydd för internationella organisationers emblem och namn meddelar förordnande om skydd enligt lagen för sådant emblem eller sådan beteckning, utan hinder av förordnandet skall få använda emblemet eller beteckningen under en övergångstid av tre år, räknat från den dag då förordnandet meddelades.

Till enskildheterna i övrigt i den lagstiftning om skydd för vapen m. m. som sålunda föreslås återkommer jag i det följande.

Den av utredningsmannen särskilt behandlade frågan om innehållet i den förteckning som bör avlämnas från svensk sida enligt Lissabontextens nu aktuella bestämmelser torde få tas upp till särskild prövning i ett annat sammanhang.

Motionerna

I *motionerna I:842 och II:987* hemställs »att riksdagen måtte besluta, att Kungl. Maj:t vid utformningen av de tillämpningsföreskrifter som omnämnas i förslaget till lag om mönsterskydd 8 § andra stycket även beaktar vikten av att sökande i ansökan om patent eller om varumärkes- eller mönsterregistrering, för vilken ansökan prioritet från utländsk ansökan åberopas, skall inom lämplig föreskriven tid inlämna prioritetsbevis till den svenska registreringsmyndigheten; samt att i övrigt vad vi i motionen anfört måtte beaktas».

Till stöd för yrkandena anförs följande.

Med stor tillfredsställelse konstaterar vi att genom propositionen 1969:168 betingelser skapas för att vi i vårt land kan få en tidsenlig lagstiftning om skydd för mönsterskapande. Härigenom tages ett betydelsefullt steg för att

reparera den brist i fråga om skyddets omfattning och utformning som kännetecknat vår föråldrade lag från år 1899. Genom denna nya lag kan också besvärande hinder för vårt lands anslutning till internationella konventioner undanröjas. Likaså är vi tillfredsställda över att en betydande nordisk enhetlighet åstadkommes inom detta lagstiftningsområde, även om denna enhetlighet krävt en anpassning, som innebär att vissa ytterligare förbättringar ej kunnat uppnås.

Den utredning som arbetat med denna reform har gått mycket grundligt till väga. Glädjande nog överensstämmer också departementschefens förslag i allt väsentligt med de förslag utredningen framlagt.

Vi vill dock beröra frågan om granskningen av inkommande ansökningar om mönsterskydd. Det är enligt vår uppfattning av stor betydelse att nyhetsgranskningen vid patentverket blir så effektiv som möjligt. Visserligen kan vi dela utredningens ståndpunkt att en fullständig nyhetsgranskning inte är praktiskt möjlig att utföra, och vi har förståelse för att den svenska utredningskommittén måst gå med på en kompromisslösning i den nordiska gemenskapens tecken, varigenom som ett minimikrav skall gälla att de giltiga mönsterregistreringarna i det egna landets register granskas. För Sveriges del rekommenderar utredningen emellertid att granskningsmaterialet tills vidare skall omfatta alla mönsterregistreringar i Sverige samt kungjorda mönsterregistreringsansökningar i Danmark, Finland och Norge. Därjämte bör enligt utredningen granskning ske av här i landet inneliggande ansökningar om mönsterregistrering. Nordisk enighet har uppnåtts om att nyhetsgranskningens omfattning inte skall i detalj anges direkt i lagen utan att denna fråga bör regleras i administrativ ordning, d. v. s. för Sveriges del genom bestämmelser som Kungl. Maj:t meddelar.

Kungl. Maj:t skall alltså i tillämpningsbestämmelserna ange hur nyhetsgranskning skall ske, men departementschefen har angivit att det förfarande som utredningen har rekommenderat i de flesta fall torde vara mest ändamålsenligt. Trots att utredningens förslag för Sveriges del går något längre än den minimibestämmelse varom nordisk enighet uppnåtts, måste vi beklaga att nyhetsgranskningen i varje fall under ett begynnelsekede med nödvändighet blir alltför ofullständig. En betydande uppmärksamhet från enskilda mönsterskapares och företags sida kommer att krävas genom utnyttjande av besvärsrätten efter ansökningars kungörande. Detta kommer i varje fall under en ganska lång begynnelseked tid att bli ganska betungande och kostnadskrävande.

Vi vill ifrågasätta om inte Kungl. Maj:t genom tillämpningsbestämmelserna skulle kunna bemyndiga registreringsmyndigheten att vid nyhetsgranskningen också utnyttja sådant annat vederhäftigt material, som kan förekomma inom speciella branscher, för att undvika att uppenbart icke nyhetsgrundande ansökningar godkännes vid granskningen. Som exempel kan vi nämna möbelbranschen, som kan beräknas komma att utnyttja mönsterskyddet i betydande omfattning. Det av näringslivet inom möbelbranschen högt uppskattade Möbelinstitutet har ett möbelregister och en systematiskt ordnad marknadsöversikt. Ett utnyttjande av detta register och den sakkunskap som Möbelinstitutet besitter skulle inte nämnvärt behöva förlänga eller försvåra granskningsarbetet, men skulle medföra en ytterst värdefull förbättring av nyhetsgranskningen. Härigenom skulle besvärsvägen i många fall säkerligen bli helt överflödigt och det registrerade skyddet säkrare. I den mån motsvarande värdefullt material föreligger eller

kommer att sammanställas inom andra branscher borde sådant också kunna beaktas.

Beträffande äldre registreringar inom varumärkes- och patentområdet och deras nyhetshindrande inflytande på inlämnade mönsterskyddsansökningar kan utan tvekan besvärliga och för mönsterskyddssökande svårförståeliga hinder uppstå. Svea hovrätt förordar i sitt remissyttrande (s. 67 i propositionen) att en äldre hemlig ansökan, som blir allmänt känd efter det en yngre ansökan om mönsterregistrering har getts in, skall gälla som nyhetshinder endast om den leder till registrering. Mycket talar för att denna uppfattning är riktig, men med hänsyn till den argumentering som departementschefen anför vill vi nöja oss med detta omnämmande. Vi förutsätter dock att en ändring av här ifrågakvarande bestämmelser kan komma att bli nödvändig, om olägenheterna i det berörda avseendet visar sig bli av större betydelse än vad departementschefen anför.

I detta sammanhang vill vi aktualisera en annan sida av tillämpningen av nyhetshinder för registrering av mönster. Med hänsyn till föreskriften i mönsterskyddslagens § 2 andra stycket är det väsentligt för rättssäkerheten att det hos registreringsmyndigheten föreligger bevismaterial om från vilken dag en ansökan om patent eller varumärkes- eller mönsterregistrering skall kunna betraktas som nyhetshinder för en senare ingiven mönsterskyddsansökan. Ifrågakvarande dag är för en ansökan, som åberopar prioritet från en utländsk ansökan, inlämningsdagen (prioritetsdagen) för den utländska ansökningen. Den med prioritet sökta svenska ansökningen är nyhetshindrande från prioritetsdagen endast i den mån som framgår av den prioritetsgrundande utländska ansökningen. Till bevisning är det sålunda väsentligt att ha tillgång till en av den utländska registreringsmyndigheten styrkt kopia (prioritetsbevis) av den prioritetsgrundande utländska ansökningen. Sådant prioritetsbevis kan i vissa länder endast anskaffas från registreringsmyndigheten av innehavaren av det utländska skyddet.

Om prioritetsbevis ej inlämnats till den svenska registreringsmyndigheten i den med prioritet sökta svenska ansökningen, är sålunda tredje man, som vill bevisa att en senare sökt mönsterregistrering är ogiltig genom att den med prioritet sökta ansökningen är nyhetshinder från sin prioritetsdag, utlämnad åt godtycket hos innehavaren av det utländska skyddet — är alltså helt beroende av om denne vill eller inte vill ställa ett prioritetsbevis till förfogande.

Inom patentområdet, där motsvarande nyhetsregel gäller sedan år 1968, har man redan konstaterat olägenheter i berörda hänseende med patent, som beviljats med prioritet utan att prioritetsbevis inlämnats till den svenska registreringsmyndigheten.

Utskottet

I propositionen läggs fram förslag till ny mönsterskyddslag och en ny lag om skydd för vapen och vissa andra officiella beteckningar jämte förslag om vissa av mönsterskyddslagen föranledda följdändringar i annan lagstiftning. I anslutning härtill föreslås vissa ändringar i 1960 års upphovsrättslag.

Genom mönsterskyddslagen, som avses ersätta 1899 års lag i samma ämne, föreslås ett generellt skydd för såväl prydnadsmönster som nytto-

mönster inom samtliga industrigrenar. Mönsterrätt förvärfvas genom registrering hos patent- och registreringsverket för en tid av fem år med möjlighet till förnyelse för ytterligare två femårsperioder. Registrering av mönster medför ensamrätt för mönsterhavaren att yrkesmässigt utnyttja mönstret. En förutsättning för registrering är att mönstret är nytt och att det väsentligen skiljer sig från vad som blivit känt före ansökningsdagen. Registreringsförfarandet ordnas som ett s. k. förprövningssystem, d. v. s. registreringsmyndigheten skall företa en nyhetsgranskning. Denna kompletteras av ett kungörelse- och invändningsförfarande. Förslaget medger samtidig registrering av varianter av ett och samma mönster. Under vissa förutsättningar kan samregistrering ske av flera olika mönster. Handlingarna i registreringsärendet blir i princip offentliga, men handling som visar mönster kan hemlighållas under viss kortare tid. Kostnaderna för registreringsförfarandet skall täckas genom avgifter. Förslaget innehåller vissa regler om tvångslicens, bl. a. när allmänt intresse av synnerlig vikt kräver att annan än mönsterhavaren får utnyttja mönstret. Uppsätligt intrång i mönsterrätt föranleder straffansvar. Skadeståndsskyldighet inträder vid mönsterintrång, även när detta skett utan uppsåt eller oaktsamhet.

Ändringarna i 1960 års upphovsrättslag innebär att skyddstiden för verk av s. k. brukskonst förlängs till 50 år, räknat från det år då upphovsmannen avled. Kraven på individualitet och konstnärlig gestaltning skall skärpas. Vissa äldre verk skall oberoende härav åtnjuta skydd under en övergångstid av 10 år.

Den nya lagen om skydd för vapen m. m. avses ersätta 1960 års lag i samma ämne samt 1947 och 1961 års lagar om skydd för Förenta Nationernas emblem och namn respektive internationella atomenergiorganets emblem.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft den 1 oktober 1970. Den nya lagstiftningen möjliggör Sveriges tillträde till den s. k. Lissabontexten av 1883 års Pariskonvention för industriellt rättsskydd och de materiella bestämmelserna i 1967 års Stockholmstext av konventionen. I propositionen föreslås att riksdagen godkänner konventionerna i dessa hänseenden.

Det har sedan lång tid tillbaka i vårt land varit allmänt vedertaget att samhället bör stödja skapande andlig verksamhet genom att i viss utsträckning ge upphovsmannen ensamrätt till vad han skapat. Utskottet ser därför med stor tillfredsställelse att det omfattande utredningsarbete på mönsterskyddets område som för drygt femton år sedan initierades av riksdagen nu lett fram till förslag där denna målsättning fullföljts. Det mönsterskydd, som förslagen innefattar, ligger i linje med och kompletterar den lagstiftning på det immaterialrättsliga fältet som bl. a. resulterat i 1960 års upphovsrätts- och varumärkeslagar samt i en ny patentlag år 1967. Med särskild tillfredsställelse konstaterar utskottet att det samarbete på det nordiska planet som så framgångsrikt ledde fram till en nordisk patentgemenskap,

kunnat fullföljas och möjliggjort att praktiskt taget likalydande lagförslag framlagts i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Samarbetet har så till vida fortsatts på parlamentsplanet att kontakt fortlöpande hållits beträffande behandlingen i folkrepresentationerna. I Danmark har lagförslaget den 30 april antagits i oförändrat skick, bortsett från en detaljjustering av övergångsbestämmelserna. I Norge föreligger ett enhälligt utskottsbe-länkande, vari förslaget tillstyrks med en smärre jämkning rörande för-farandet som saknar betydelse för svenskt vidkommande. I Finland har propositionsframläggandet försenats, men avsikten är enligt vad utskottet erfarit alltjämt att den nya lagstiftningen där liksom i övriga nordiska län-der skall träda i kraft den 1 oktober 1970.

Förslaget till mönsterskyddslag innebär en avsevärd utvidgning av möns-terskyddet i förhållande till vad nu gäller. Det skall sålunda inte som nu vara begränsat till att endast gälla alster inom metallindustrin utan om-fatta alla industrigrenar och dessutom avse såväl nytto- som prydnads-mönster. Genom förslaget möjliggörs ett skydd för sådan formgivning, som visserligen utgör en nyskapelse men dock inte når upp till den konstnär-liga höjd som utgör villkor för skydd enligt upphovsrättslagen och inte heller äger tillräcklig uppfinningshöjd för att kunna skyddas genom patent. En lagstiftning i enlighet med förslaget bör som departementschefen fram-håller vara i hög grad ägnad att stimulera till ett nyskapande som kom-mer allmänheten till godo i form av nya estetiskt och funktionellt högvär-diga produkter. Förslaget möjliggör också en anslutning från svensk sida till den stora krets av länder med ett väl utbildat mönsterskydd, som biträtt de inledningsvis angivna konventionstexterna.

I överensstämmelse med det anförda ansluter sig utskottet till huvud-linjerna i förslaget till mönsterskyddslag. Även enskildheterna i förslaget är enligt utskottets mening väl avvägda. I yttrandet behandlar utskottet i det följande huvudsakligen vissa detaljspörsmål rörande mönsterskyddet, vilka upptagits i de i anledning av propositionen väckta motionerna I:842 och II:987 eller eljest tilldragit sig utskottets uppmärksamhet.

I motionerna framförs främst olika önskemål rörande utformningen av de tillämpningsföreskrifter som enligt förslaget till mönsterskyddslag kan meddelas av Kungl. Maj:t eller efter Kungl. Maj:ts bemyndigande av regi-streringsmyndigheten, d. v. s. patent- och registreringsverket. Av de frågor motionärerna tar upp behandlas här först ett spørsmål rörande konven-tionsprioritet.

Enligt 8 § i förslaget kan Kungl. Maj:t förordna att ansökan om registre-ring här i riket av mönster, för vilket skydd tidigare sökts utom riket, skall vid nyhetsprövning enligt 2 § och vid tillämpning av reglerna i 6 § om för användarrätt anses gjord samtidigt som ansökningen i den främmande staten, om sökanden yrkar det. Verkningarna av att sådan prioritet med-ges är bl. a. att sådana nyhetsskadliga omständigheter som har inträffat

under prioritetstiden, d. v. s. under tiden efter den utländska ansökningen men före ansökningen i Sverige, inte utgör nyhetshinder.

Motionärerna framhåller att det för bevisning av prioritetsrätt är väsentligt att ha tillgång till en bestyrkt kopia av den prioritetsgrundande utländska ansökningen. Sådant prioritetsbevis kan emellertid enligt motionärerna i vissa länder endast utfås av den som innehar det utländska skyddet. Tredje man, som vill bevisa att en ansökan om mönsterregistrering är ogiltig på grund av att en senare i Sverige sökt mönsterregistrering utgör nyhetshinder från dagen för den tidigare utländska ansökningen, prioritetdagen, är därför — om prioritetsbevis ej bifogats den svenska ansökan i vilken prioritet begärts — helt beroende av om innehavaren av det utländska skyddet vill ställa ett prioritetsbevis till förfogande. Olägenheter av en sådan ordning har enligt motionärerna konstaterats på patentområdet, där motsvarande nyhetsregel gäller sedan år 1968. Motionärerna hemställer att riksdagen skall besluta att vid förordnande med stöd av 8 § mönsterskyddslagen skall beaktas behovet av föreskrifter om att sökande, som begär patent eller varumärkes- eller mönsterregistrering under åberopande av prioritet från utländsk ansökan, inom viss tid skall inlämna prioritetsbevis till den svenska registreringsmyndigheten.

Av motionerna kan inte med säkerhet utläsas huruvida motionärerna åsyftar olägenheter som kan aktualiseras på ansökningsstadiet eller som kan uppkomma sedan registrering beviljats. Utskottet behandlar i det följande bägge fallen.

Vad gäller frågan om olägenheter på ansökningsstadiet vill utskottet först understryka att prioritetsfrågorna på detta stadium inte kommer att få någon aktualitet för registreringsmyndigheten i andra fall än då ett nyhetshinder påvisas ha blivit känt under prioritetsfristen eller då en kollision föreligger mellan flera ansökningar under nämnda frist. På patentområdet, där som motionärerna framhåller motsvarande regler gällt under ett par år, begärs enligt vad som upplysts från patent- och registreringsverket prioritet i cirka 13 000 av 18 000 patentansökningar per år. Endast i ett par hundra fall om året uppkommer emellertid anledning att kräva dokumentation i form av bevis från den utländska registreringsmyndigheten, och i inte mer än ett tiotal fall per år har de olägenheter för tredje man, som motionärerna nämner, aktualiserats. I samtliga fall har enligt verket svårigheterna hittills kunnat bemästras genom föreläggande för den som sökt prioritet att inkomma med prioritetsbevis. En föreskrift om obligatorisk skyldighet att inge sådant bevis skulle således på patentområdet innebära att det helt övervägande antalet prioritetssökande onödigtvis belastades med besväret att införskaffa de ofta mycket vidlyftiga handlingarna i det utländska ärendet, vartill prioritetsbeviset knyts. Även på mönsterskyddsområdet, där man enligt mönsterskyddsutredningen kan räkna med 3 000—4 000 mönsterskyddsansökningar per år, skulle sannolikt ett genomfö-

rande av motionärernas förslag relativt sett medföra onyttigt besvär i ungefär samma utsträckning; det bör dock beaktas att prioritetsbevisen där normalt endast omfattar en enkel handling. Inte sällan skulle det också kunna medföra en avsevärd tidsutdräkt. Vid internordiska överläggningar som ägt rum för utarbetande av gemensamma tillämpningsföreskrifter till den nya lagstiftningen har man enligt vad utskottet erfarit från danskt och norskt håll bestämt tagit avstånd från förslaget. Av intresse är vidare att enighet därvid uppnåtts om att i tillämpningsföreskrifterna införa en bestämmelse som ger registreringsmyndigheten befogenhet att även på mönsterskyddsområdet förelägga sökanden att inge prioritetsbevis. De möjligheter som i fråga om patent visat sig vara till fyllest för att komma till rätta med de av motionärerna påtalade olägenheterna torde sålunda komma att vara för handen också i mönstersammanhang. Härigenom synes också syftet med motionerna i nu berörd del väsentligen bli tillgodosett.

Vad härefter gäller frågan om den föreslagna lagstiftningen kan innebära nackdelar i angivet hänseende för tredje man då registrering beviljats bör först anmärkas att olägenheter av det slag motionärerna anger förutsätter att det förelegat en kollision mellan olika ansökningar och att detta förbisetts av registreringsmyndigheten. På mönsterområdet torde risken för dylika förbiseenden vara utomordentligt ringa och kan inte motivera en regel av det av motionärerna föreslagna innehållet. Skälen härför kan givetvis vara starkare på patentområdet. Där skulle emellertid som ovan anförts nackdelarna av motionärernas förslag bli högst påtagliga.

I enlighet med det anförda bör motionerna, såvitt de gäller konventionsprioritet, inte föranleda någon riksdagens åtgärd.

I motionerna behandlas vidare föreskriften i 2 § förslaget till mönsterskyddslag att en äldre hemlig ansökan om mönster- eller varumärkesregistrering eller om patent vid kollision med en yngre ansökan om mönsterregistrering skall äga verkan som nyhetshinder oberoende av om den leder till registrering och endast under förutsättning att den blir allmänt tillgänglig för allmänheten, innan den avskrivs eller avslås. Enligt motionärerna talar mycket för uppfattningen att den äldre ansökningen skall verka nyhetsbindrande endast om den leder till registrering. De avstår emellertid från särskilt ändringsyrkande.

Utskottet vill i denna del endast anföra att propositionens förslag härvidlag stämmer överens med vad som gäller enligt 2 § patentlagen och att det som departementschefen framhåller är önskvärt att patent- och mönsterrätten får samma innehåll i detta hänseende. Anledning saknas därför att frånga propositionens förslag varom nordisk enighet uppnåtts. Självfallet kan det dock som motionärerna synes mena finnas anledning att ompröva ställningstagandet om detta efter någon tid skulle visa sig vara mindre väl grundat.

I motionerna framförs slutligen också önskemål rörande omfattningen

av den nyhetsgranskning som registreringsmyndigheten enligt 14 § förslaget till mönsterskyddslag skall ombesörja i syfte att undersöka om förutsättningarna för registrering av mönstret är uppfyllda. Granskningens omfattning har inte reglerats i själva lagen utan erforderliga föreskrifter skall med stöd av en fullmaktsbestämmelse meddelas av Kungl. Maj:t. Departementschefen gör emellertid i propositionen vissa vägledande uttalanden. Granskningen avses sålunda skola omfatta alla hos myndigheten anhängiga, före ansökningsdagen inkomna ansökningar om registrering av mönster samt mönster som tagits in i eller avförts ur mönsterregistret. Som en följd av det absoluta nyhetskrav som förslaget uppställer skall därjämte beaktas sådant material som faktiskt är känt för registreringsmyndigheten, även om det inte ingår i det nyssnämnda granskningsmaterialet.

Enligt motionärerna blir den av departementschefen förordade nyhetsgranskningen, i varje fall under ett begynnelseskede, alltför ofullständig. Motionärerna anser att även annat vederhäftigt material, som kan förekomma inom speciella branscher, bör utnyttjas. Som exempel nämns det möbelregister som förs av Möbelinstitutet och vilket enligt motionärerna är högt uppskattat av näringslivet. Ett utnyttjande av detta register och den sakkunskap Möbelinstitutet besitter skulle enligt motionärerna inte nämnvärt behöva förlänga eller försvåra granskningsarbetet men medföra en värdefull förbättring av nyhetsgranskningen samt minska antalet invändningar.

Utskottet delar självfallet motionärernas uppfattning att det är av stor betydelse att registreringsmyndighetens nyhetsgranskning blir så effektiv som möjligt. En fullständig nyhetsgranskning beträffande mönster är emellertid inte praktiskt möjlig att åstadkomma; avsevärda begränsningar måste göras och innefattas också i departementschefens nyssnämnda uttalanden. De olägenheter för mönsterhavarna som följer härav motverkas av att förprövningen kombineras med ett invändningsförfarande, varigenom utomstående bereds tillfälle att genom påpekande till registreringsmyndigheten klargöra att det föreligger hinder av något slag mot registrering av mönstret i fråga. Den rätta avvägningen av granskningens omfattning kan givetvis vara föremål för delade meningar. I och för sig synes inte finnas anledning till annat antagande än att det av motionärerna omnämnda möbelregistret skulle kunna utgöra en värdefull informationskälla. Om granskningen utsträcktes till att omfatta även detta register, skulle den emellertid lätt kunna tendera att utvidgas till ett stort antal andra förekommande eller blivande privata register. En så utsträckt granskning skulle leda till sådana nackdelar i form av merarbete för granskningsmyndigheten, tidsutdräkt och kostnadsökningar att motsvarande fördelar knappast stod att vinna i form av ökad trygghet för mönsterhavarna. Utskottet är därför inte berett att förorda den utvidgning av den obligatoriska granskningen som föreslås i motionerna. En annan sak är att det i tveksamma fall kan finnas anledning för registreringsmyndigheten att t. ex. genom ett

remissförfarande använda sig av den sakkunskap som finns samlad i Möbelinstitutet eller hos liknande organ.

I anslutning till det sist anförda vill utskottet något beröra en avgiftsfråga som sammanhänger med nyhetsgranskningens omfattning. I propositionen förutsätts att inom registreringsmyndigheten skall vid granskningen utnyttjas ett efter varusortimentet anpassat klassificeringssystem med ett begränsat antal olika klasser, vartill de olika mönstren hänförs. Avsikten är att det skall ankomma på sökanden att ange den klass till vilken han anser att mönstret hör. Med ledning härav skall registreringsmyndigheten hänföra mönstret till viss klass. I propositionen uttalas att med hänsyn till det uppställda kravet på absolut nyhet en kategorisk regel inte kan uppställas att nyhetsgranskning aldrig behöver ske inom andra klasser än dem till vilka mönstret hänförs av registreringsmyndigheten. I gränsfall torde det enligt departementschefen vara oundvikligt att granskningen utvidgas till att avse också annan klass. Vidare bör uttryckliga önskemål från sökanden om granskning också inom annan klass efterkommas. Departementschefen tillägger att vid en sådan utvidgad granskning skall, oavsett om granskningen sker på myndighetens initiativ eller på sökandens begäran, avgifterna bestämmas med utgångspunkt från det antal klasser som granskningen omfattar.

Utskottet delar uppfattningen att det ibland kan visa sig nödvändigt att företa en nyhetsgranskning också inom andra klasser än dem till vilka mönstret hänförs av registreringsmyndigheten. Någon ovillkorlig skyldighet att efterkomma sökandens begäran om granskning i annan klass bör dock inte föreligga; om en sådan framställning är klart obefogad bör myndigheten kunna avstå från att utvidga granskningen. Med anledning av det ovan återgivna uttalandet i propositionen rörande avgiftsbestämningen vill utskottet framhålla att det kan vara förenat med praktiska olägenheter att ta ut avgifter för granskning inom andra klasser än dem till vilka mönstret hänförs. I synnerhet gäller detta när den utvidgade granskningen sker på myndighetens initiativ, bl. a. därför att tvister lätt kan uppkomma om huruvida granskningen varit nödvändig. Med hänsyn härtill kan det enligt utskottets mening vara skäl att vid det fortsatta arbetet på tillämpningsföreskrifterna till mönsterskyddslagen överväga en regel som innebär att granskningsavgifter endast tas ut för de klasser till vilka mönstret hänförs av registreringsmyndigheten. En sådan regel torde enligt vad utskottet erfarit komma att upptas i motsvarande danska och norska tillämpningsbestämmelser.

I enlighet med det anförda tillstyrker utskottet propositionens förslag till ny mönsterskyddslag och avstyrker bifall till motionerna I:842 och II:987. Utskottet förordar även att riksdagen godkänner 1958 års s.k. Lissabontext och de materiella bestämmelserna (art. 1—12) i 1967 års s.k. Stockholms-text av 1883 års Pariskonvention för industriellt rättsskydd.

Även de föreslagna ändringarna i 1960 års upphovsrättslag är enligt utskottets mening välgrundade. Det synes utskottet naturligt att vad gäller skyddstiden inte göra någon skillnad mellan brukskonst, d. v. s. konsthantverk och konstindustri enligt tidigare terminologi, och annan konst, särskilt som gränsen mellan de olika konstarterna inte sällan är flytande. Även de internationella aspekterna och önskemålet om nordisk rättslikhet talar för den föreslagna förlängningen av skyddstiden. Utskottet tillstyrker således förslaget i denna del.

Vad gäller förslaget i övrigt vill utskottet framhålla att det i och med att ett generellt mönsterskydd införs skapas helt nya förutsättningar för att upprätthålla strängare krav på konstnärlighet när det gäller att bestämma den ram inom vilken verk av brukskonst skall beredas upphovsrättsligt skydd. De produkter som lämnas utanför detta skyddsområde kan nämligen i stor utsträckning i stället beredas mönsterskydd. Utskottet ansluter sig därför även till förslaget att kravet på konstnärlighet skärps när det gäller brukskonst. Bedömningen bör som departementschefen uttalar så långt det är möjligt ske utifrån samma värderingar som är vägledande vid bedömningen av alster av exempelvis bildkonst eller skulptur.

Utöver vad ovan anförts har de i propositionen framlagda förslagen inte givit utskottet anledning till erinran eller särskilt uttalande.

Utskottet hemställer,

A. att riksdagen med bifall till propositionen nr 168 år 1969

dels godkänner den i Lissabon den 31 oktober 1958 och i Stockholm den 14 juli 1967 reviderade Pariskonventionen den 20 mars 1883 för industriellt rättsskydd, i fråga om Stockholmstexten såvitt avser artiklarna 1—12,

dels antager de vid propositionen fogade lagförslagen;

B. att motionerna I:842 och II:987, i den mån de ej kan anses besvarade med vad utskottet ovan anförts, icke föranleder någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 13 maj 1970

På första lagutskottets vägnar:

ERIK ALEXANDERSON

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herrar Alexanderson (fp), Erik Svedberg (s), fröken Mattson (s), herrar Hjorth (s), Schött (m), Svanström (cp), fru Lindström (s)* och herr Sörenson (fp);

från andra kammaren: fru Löfqvist (s)*, herrar Dockered (cp), Wiklund i Stockholm (fp), Johansson i Växjö (cp), Oskarson (m) och Jadestig (s).

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.